

COĞRAFYA

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU

1)MATEMATİK KONUM (MUTLAK KONUM)

-Ekvator ve başlangıç meridyenine göre bulunulan yer.

A)Paralel (Enlem)

*Türkiye **36-42 Kuzey** paralelindedir.

*Kuzey yarım kürededir.

*Orta kuşakta yer alır.

B)Meridyen (Boylam)

*Türkiye **26-45 Doğu** meridyenleri arasındadır.

*Doğu yarım kürede yer alır.

2)ÖZEL KONUM (GÖRECELİ KONUM)

-Bir ülkenin kıtalara, denizlere, önemli deniz ve kara yollarına, dünyanın önemli ülkelerine veya ülke gruplarına göre konumudur.

PARALELLER ve ÖZELLİKLERİ

-Ekvator başlangıç paralelidir ve en büyük paraleldir.

-Toplam 180 paralel vardır.

-Paralel boyları, ekvatordan kutuplara kısalmaktadır.

-İki paralel arası uzaklık, 111 km'dir.

Örnek: Türkiye 36-42 Kuzey paralellerinde yer aldığından en kuzeyi ile en güneyi arası kuş uçuşu uzaklık;

$42-36 = 6 \quad 6 \times 111 = 666 \text{ km'dir.}$

MERİDYENLER ve ÖZELLİKLERİ

-Meridyenlerin başlangıcı Londra yakınlarındaki Greenwich'tir.

-Toplam 360 meridyen vardır.

-Meridyenler arası uzaklık en fazla ekvatordadır. Kutuplara gittikçe azalır.

-Her meridyen birbirine eşittir.

-Ardışık 2 meridyen arası 4 dakikadır.

***Enlem:** Bir yerin ekvatora olan açısal uzaklığı.

NOT: Türkiye'de enlem etkisine bağlı olarak güneyden kuzeye;

-Sıcaklık azalır.

-Denizlerin sıcaklığı ve tuzluluk oranı azalır.

-Çizgisel hız azalır.

- Gece-gündüz süre farkı artar.
- Yer çekimi artar.
- Gölge boyu uzar.
- Güneş ışınlarının tutulma oranı artar.

AYNI ENLEMDE;

- Güneş ışınları alma açıları,
- Gölge boyu ve yönü,
- Gece-gündüz süreleri ve farkları,
- Yer çekimi,
- Çizgisel hız,
- Grup tan ve alacakaranlık süreleri,
- Ekvatora ve kutuplara olan uzaklıkları,

AYNI !!!

NOT: Aynı enlem üzerinde yer alan kentler--- Çanakkale, Ankara, Erzurum

***Boylam:** Bir yerin başlangıç meridyenine olan açısal uzaklığı.

NOT: Doğuda yerel saatin ileri olması, Dünyanın batıdan doğuya doğru dönmesinin sonucudur!!!

AYNI BOYLAMDA;

- Yerel saat,
- Öğle vakti,
- Gölge boyunun en kısa olduğu an,

AYNI !!!!

NOT: 21 Haziran--- En kısa gölge boyu.

21 Aralık--- En uzun gölge boyu.

***Yerel Saat:** Bir yerde güneşin en tepede olduğu ana (gölge boyunun en kısa olduğu an) denir. Öğle vakti alınır. Saat 12:00 kabul edilir...

NOT: Türkiye 26-45 doğu meridyenleri arasında yer aldığı için 19 boylam farkı vardır.

Buna göre;

$$19 \times 4 = 76$$

-Doğusu ile batısı arasında 76 dakikalık zaman farkı vardır!!!

***Ulusal (Ortak) Saat:** Bir ülke üzerinden geçen meridyenlerden belli birinin yerel saati **ülkenin ortak saati** olarak belirlenir. Bu saate **ulusal saat** denir.

-Türkiye kışın saati geri, yazın ileri alır. Bunun sebebi, güneş ışığından daha fazla yararlanmak ve enerji tasarrufunda bulunmaktır.

NOT: Türkiye yazın 3. saat dilimini; Kışın ise 2. saat dilimini kullanır...

Türkiye'nin Kuzey Yarım Kürede Yer Almasının Sonuçları;

- Dağların **güneye** bakan yamaçları daha sıcak olur.
- Güney** sektörlü rüzgarlar sıcaklığı arttırır, **kuzey** sektörlü rüzgarlar ise sıcaklığı azaltır.
- Güneş ışınlarının yere değme açısı **21 Haziran'da en büyük** olur ve yaz mevsimi başlar. En kısa gölge boyu oluşur.
- Güneş ışınlarının yere değme açısı **21 Aralık'ta en küçük** olur ve kış başlar. En uzun gölge boyu oluşur.

Türkiye'nin Orta Kuşakta Yer Almasının Sonuçları;

- 4 mevsim yaşanır.
- İklim çeşitliliği yaşanır.
- Batı rüzgarları kuşağındayız.
- Türkiye'de cephe yağışları görülür. (En çok **AKDENİZ**)
- Ilıman iklimler görülür.
- Akdeniz iklim kuşağının etkileri görülür.
- Güneye bakan yamaçlar kuzeye bakan yamaçlara göre daha fazla ısınır.

TÜRKİYE'DE MEVSİMLER ve ÖZELLİKLERİ

***21 HAZİRAN**

- Güneş ışınları en büyük açı ile gelir ve en kısa gölge boyu oluşur.
- Yaz mevsimi yaşanır.
- Kuzeye** gidildikçe gündüz süresi uzar, **güneye** gidildikçe kısalır. (**ÇIKMIŞ SORU**)
- En uzun gündüz, en kısa gece yaşanır.
- Bu tarihten sonra gündüzler kısaltmaya, geceler uzamaya başlar.

***21 ARALIK**

- Güneş ışınları en küçük açı ile gelir ve en uzun gölge boyu oluşur.
- Kış mevsimi yaşanır.
- Güneye** gidildikçe gündüzler uzar.
- En uzun gece, en kısa gündüz yaşanır.
- Bu tarihten sonra gündüzler uzamaya başlar.

***21 MART**

- İlkbahar mevsimi başlar.
- Her yerde, gece-gündüz süresi eşittir.
- Aynı boylam üzerindeki noktalara Güneş aynı anda doğar ve batar.
- Bu tarihten sonra gündüz süresi 12 saati geçerken, gece süresi 12 saatin altına düşer.

***23 EYLÜL**

- Sonbahar mevsimi başlar.
- Her yerde, gece-gündüz süresi eşittir.
- Aynı boylam üzerindeki noktalara Güneş aynı anda doğar ve batar.

NOT: 21 MART-EYLÜL

- Her yerde gece-gündüz süresi eşittir. (ekinoks)
- Aynı boylam üzerindeki noktalara Güneş aynı anda doğar ve batar.

TÜRKİYE'NİN ÖZEL KONUMU ve ETKİLERİ

- Türkiye, ortalama yükseltisi fazla; yer şekilleri bakımından batı-doğu yönlü uzanan bir ülkedir.
 - Kuzey-güney yönlü ulaşım zordur.
 - Kara ve demir yolları genelde batı-doğu yönünde gelişmiştir.
 - Deniz etkisi iç kesimlere fazlaca sokulamaz. Bu nedenle iç bölgelerde karasal iklim etkilidir.
 - Oluşumu yakın jeolojik zamanlarda gerçekleşmiş, dolayısıyla **genç, engebeli ve yüksek** bir ülkedir. Bu durum deprem riskinin ve sıcak su kaynaklarının fazla olmasına yol açmıştır.
 - Engebenin fazla olmasına bağlı olarak; dar alanlarda yağış ve sıcaklık değerleri önemli farklılıklar göstermiş ve dolayısıyla iklim çeşitliliği artmıştır. Gerçek alan ile izdüşüm alan arasındaki fark fazladır. (Engebe fazla olduğu için.)
- NOT:** Türkiye 1132 m ortalama yükseltisi ile dünyanın en yüksek ülkelerinden biridir. Yükseltisi batıdan doğuya doğru artmaktadır.

- Akarsular denge profiline ulaşmamıştır.
- Sönmüş volkanik dağlar ve araziler bulunmaktadır.
- Üç tarafı denizlerle çevrilidir ve çok uzun bir kıyı şeridine sahiptir. (Kıyı turizm balıkçılık gelişmiştir.)
- Yer şekilleri çeşitlilik gösterir. (İklim, bitki örtüsü, tarım ürünü çeşitliliği çok fazladır.)

TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK KONUMU

- Ülkelerin coğrafi özellikleri ile siyasetleri arasındaki ilişkileri jeopolitik konumu oluşturur.

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

- #Tuzluluk oranı, güneyden-kuzeye doğru azalır.
- #Türkiye'de güneye bakan yamaçlar--- **bakı yamacı.**
- #Türkiye'de konutların güneye bakan cephelerinin daha sıcak olmasının nedeni--- **Kuzey yarım kürede bulunmasıdır.**
- #Kuzeye gidildikçe gölge boyu uzar!
- #Gerçek alan ile izdüşüm alan arasındaki fark fazla ise ENGEBELİDİR. (Doğu Anadolu)
- #Gece-gündüz süre farkı; kuzeye gidildikçe artar!
- #Ekvatorдан uzaklaştıkça çizgisel hız azalır. Dolayısıyla güneyden kuzeye çizgisel hız azalır!
- #Çizgisel hız azaldıkça, tan ve grup vakitleri izleme süresi uzar.
- #Güneyde gölge boyu her zaman daha kısadır çünkü güney hep güneşli!!!
- #Kıyının gerçek uzunluğu ile kuş uçuşu uzunluğu arasındaki fark, girinti-çıkıntı oranı arttıkça artar.

TÜRKİYE'NİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ

Türkiye'de Yer Şekillerini Oluşturan Kuvvetler

A)İç Kuvvetler

- Dağ oluşumu (orojenez),
- Kıta oluşumu (epirojenez),
- Volkanizma,
- Deprem (seizma).

B)Dış Kuvvetler

- Akarsular,
- Rüzgarlar,
- Buzullar,
- Dalga ve akıntılar,
- Yeraltı suları.

JEOLJİK DEVİRLER

***İlkel Zaman:** Kıtaların çekirdek kısımları oluşmuş.

***1.Zaman:** Türkiye'nin başlıca masif alanları oluşmuştur. Taş kömürü yatakları oluşmuştur. Deprem riski azdır çünkü **sert zemin**.

***2.Zaman:** Şiddetli aşınım ve birikim.

***3.Zaman:** Alp orojeni oluştu ve bu sayede Kuzey ve Güney Anadolu dağları oluştu. Linyit, petrol, tuz ve bor yatakları ortaya çıktı. Şiddetli volkanik olaylar yaşandı. Dönemin sonunda Türkiye toptan yükseldi.

***4.Zaman:** Türkiye toptan yükselmeye devam etmiştir ve bunun sonucunda yüksek düzlükler ortaya çıkmıştır. **İstanbul boğazı, Çanakkale boğazı ve Ege denizi** oluşmuştur. Kıbrıs adası İskenderun sularından ayrıldı. **Ve İnsan !!!**

NOT: Türkiye'nin her jeolojik döneme ait arazilerinin bulunması, yeraltı kaynaklarının çeşidini arttırmıştır !!!

NOT: Türkiye, görünümünü **3. ve 4. jeolojik zamanda** kazanmıştır. Bu nedenle; **Genç, dağlık ve engebeli bir ülkedir !!!**

TÜRKİYE'NİN DAĞLARI

-**Orojenez:** Dağ oluşumu.

-**2 şekilde meydana gelir. Bunlar;**

1)Kıvrım Dağ (Kıvrılarak): Yan basınca uğrayan dağların kıvrılarak yükselmesi.

Örnek: Karadeniz kıyısı boyunca uzanan **Kuzey Anadolu, Doğu Anadolu** ve Akdeniz kıyısı boyunca uzanan **Toros Sıradağlarıdır...**

NOT: Türkiye'nin en yüksek dağı--- **Büyük Ağrı Dağı (volkanik dağ)**

2)Kırık Dağlar (Kırılarak): Yan basınca uğrayan alan **sert ise esnemez, kırılır!** Böyle oluşan dağlara **kırık dağ** denir.

-Kırılan tabaklarda yüksekte kalan kısma--- **horst**,

-Kırılan tabaklarda alçakta kalan kısma ise--- **graben**, denir...

Örnek: *Ege bölgesindeki; **Yunt, Boz, Aydın, Menteşe Dağları**,

*Akdeniz bölgesindeki; **Nur Dağları...**

TÜRKİYE'NİN VOLKANİK DAĞLARI

- 3. ve 4. jeolojik zamanda oluşmuştur.
- En çok **DOĞU ANADOLU, İÇ ANADOLU...**
- Ülkemizde aktif volkan yoktur !!!

-Türkiye'de volkanik araziler yoğun nüfuslu alanlardır. Çünkü;

- *Toprakları mineral bakımından zengindir, verimlidir.
- *Maden oluşumunda etkilidir! (ÇIKMIŞ SORU)
- *Turizm açısından önemli yer şekillerine sahiptir.
- *Volkanik dağlar genel olarak fay hatları ve püskürük kayaçların olduğu yerlerde bulunur.
- *Volkanik dağlara örnek; **Uludağ, Ağrı, Süphan, Tendürek, Erciyes, Hasandağı, Kula...**

NOT: Dağlar; Karadeniz ve Akdeniz'de kıyıya paralel uzanır. Buna bağlı olarak;

- *Deniz etkisi iç kesimlere sokulmaz.
- *Kıyıda girinti, çıkıntı, liman azdır.
- *Kıyıda iç kesimlere ulaşım zordur.
- *Kıyı ve iç kesimler arasında iklim, bitki örtüsü değişikliğe uğrar.
- *İç kesimlerde karasal iklim vardır.

NOT: Ege'de ise Dağlar **denize dik uzanır.** Bunun sonucunda;

- *Kıyıda girinti, çıkıntı ve liman fazladır.
- *Denizel iklimin yayılış alanı geniştir.

TÜRKİYE'NİN OVALARI

***Ova:** Çevresine göre alçakta kalan akarsuların yüzeyden aktığı geniş düzlüklerdir. Türkiye'deki ovaların oluşumunda tektonik, volkanik, karstik olaylar ile akarsu biriktirme faaliyetleri etkili olmuştur.

OVALAR

1)Delta Ovaları (Kıyı Ova)

- Akarsuların taşıdıkları malzemeleri (alüvyon) kıyıda biriktirmeleri sonucunda meydana gelen ovalar.
- En çok **EGE BÖLGESİ.**
- En büyük Delta ovası--- **Çukurova.**
- Nüfus fazla.
- Mineral bakımından zengin.
- İç ovalara göre daha fazla yağış alır. Bu yüzden toprağı daha verimli ve ürün çeşitliliği fazladır.
- Delta ovalarına örnek; **Sakarya, Bafra, Çarşamba, Bakırçay, Gediz, Küçük menderes, Büyük Menderes, Silifke, Çukurova...**

2)İç Ova

-En büyük iç ova--- **Konya Ovası**. (En az yağış alan yer.)

A)Tektonik Ovalar

-Kırık hatlar boyunca uzandıklarından deprem kuşağı üzerinde bulunurlar.

B)Karstik Ovalar

-Kalker (kireç taşı), jips (alçı taşı) ve kaya tuzu gibi su ile temas ettiği zaman **kolay çözünebilen** kayaların olduğu ovalardır.

-Daha çok **AKDENİZ BÖLGESİ'**nde görülür. Çünkü Akdeniz'de kolay eriyen kayalar var.

C)Volkanik Ovalar

-Yeryüzüne çıkan lavların tektonik çukurları doldurması ile meydana gelen ovalardır.

-Türkiye'de pek rastlanmaz!!!

NOT: Türkiye fiziki haritasında yaklaşık aynı boylam üzerinde olan **iki ovanın farklı renkte** gösterilmesinin nedeni--- **Yüksekliklerinin farklı olması**.

TÜRKİYE'NİN PLATOLARI

-**Plato:** Akarsular tarafından derince yarılmış, çevresine göre yüksekte kalan geniş düzlüklerdir. Daha çok **İÇ ANADOLU** bölgesinde yer alır.

Örnek: Çatalca-Kocaeli, Haymana, Cihanbeyli, Taşeli, Uzunyayla, Obruk, Erzurum, Kars, Ardahan...

NOT: *Doğu Anadolu Platolarında---**Büyükbaş Hayvancılık**.

*İç ve Güneydoğu Anadolu Platolarında---**Küçükbaş Hayvancılık**.

*Akdeniz Platolarında---**Kıl keçisi**.

*Çatalca-Kocaeli Platolarında---**Sanayi faaliyetleri**.

TÜRKİYE'DE DIŞ KUVVETLER

-Türkiye'de **en çok** etkili dış kuvvet---**Akarsu**.

-Türkiye'de **en az** etkili dış kuvvet---**Buzullar**.

A)AKARSU AŞINDIRMA ŞEKİLLERİ

***Vadi:** Akarsuların içinde aktığı sürekli inişi olan yatağa denir.

-En yaygın aşındırma şeklidir.

-**İklim koşulları, yatak eğimi ve kayaların yapısı** vadi oluşumunda etkilidir.

VADI TÜRLERİ

1)**Çentik:** Türkiye'de en yaygın olan vadi.

-Eğim fazla, hız fazla ve enerji potansiyeli fazla.

-En çok **DOĞU ANADOLU** ve **DOĞU KARADENİZ**.

2)Boğaz: Derin aşındırmanın fazla olduğu vadi.

-Ulaşım güzergahı olarak kullanılır.

Örnek: Kızılırmak ve Yeşilirmak.

-En çok **DOĞU ANADOLU** ve **KARADENİZ**.

3)Kanyon: Karstik arazilerde yamaçların farklı aşınımı sonucu basamaklı biçimde oluşmuştur.

-En çok **AKDENİZ**.

4)Tabanlı: Deniz seviyesine yakın demek.

-Eğim az.

-En çok **EGE**. (**Gediz, Büyük Menderes, Küçük Menderes**)

***Denge Profili**: Akarsu yatağının deniz seviyesine yaklaşmış en son hali. Türkiye denge profiline uzaktır çünkü **genç oluşumludur !!!**

Akarsu Aşındırması İle Oluşan Yer Şekilleri

A)**Şelale Dev Kazanı**: Şelalelerin döküldüğü yerlerde oluşturduğu çukurlardır.

Örnek: Manavgat, Düden...

B)**Peribacası**: Volkanik arazide olur. Bitki örtüsü zayıf. (**Zayıf olmazsa peribacaları olmaz!**)

-En çok **İÇ ANADOLU, DOĞU ANADOLU**.

Örnek: Ürgüp Göreme, Nevşehir çevresi...

C)**Menderes**: Akarsuların yatak eğimlerinin azaldığı yerlerde yana aşındırma yapmasıyla oluşan bükümlerdir.

-En çok **EGE BÖLGESİ**. (**Büyük Menderes, Küçük Menderes**)

-**Menderes yapan bir akarsuda;**

*Yatak eğimi az.

*Akış hızı az.

*Enerji potansiyeli düşük.

*Taşıma gücü az.

*Boyu uzamıştır ve sık sık yatağını değiştirir.

D)**Kırgıbayır (Kötü Arazi)**: Girintili-çukuntılı arazi. Bitki örtüsünden yoksun.

-En çok **İÇ ANADOLU**.

B)AKARSU BİRİKİM ŞEKİLLERİ

1)Delta Ovaları

-Akarsuların taşıdıkları malzemeleri (alüvyon) kıyıda biriktirmeleri sonucunda meydana gelen ovalar.

-En çok **EGE BÖLGESİ**.

Delta Ovalarının oluşumu için gerekenler;

*Kıyı derinlik az olmalı.

*Akarsu bol alüvyon taşımali.

*Kıyıda güçlü dalga ve akıntı olmamalı.

*Kıyıda gel-git az olmalı.

*Kıta sahanlığı geniş olmalı.

2)Taban Seviyesi Ovası (Deniz Seviyesi)

-En çok **EGE BÖLGESİ**. (Çünkü deniz seviyesine en yakın yer.)

TÜRKİYE'NİN AKARSULARI

-Ulaşım yapılamaz.

-Balıkçılık yapılır.

-Eğim fazla ve enerji potansiyeli fazla.

***Akarsuyun Debisi:** Taşıdığı su miktarı.

Akarsuyun debisini etkileyen faktörler;

-Kaynağın büyüklüğü,

-Havzanın genişliği,

-Yağış,

-Kar erimesi,

-Arazi yapısı,

-Sıcaklık,

-İnsan.

***Akarsu Rejimi:** Akarsuyun yıllık akım düzeni.

-Türkiye'nin akarsu rejimleri genelde düzensizdir. Akdeniz iklim tipi yazları kurak, kışları yağışlı olduğundan Akdeniz ve Ege Bölgesindeki akarsuların debisi kışın artar, yazın azalır.

-**Karadeniz bölgesinin** rejimleri nispeten düzenlidir. Çünkü yaz-kış yağış vardır !!!

Akarsu rejimini etkileyen faktörler ise;

-İklim,

-Yer şekilleri,

-Jeolojik yapı,

-İnsan faaliyetleri.

Akarsularımızın Genel Özellikleri

- *Kaynağını kıyı bölgelerden alan akarsular **kısa boylu**; iç bölgelerde kaynağını yüksek yerlerden alan akarsular **uzun boyludur**.
- *Eğimleri fazla.
- *Hızları fazla.
- *Aşındırmaları fazla.
- *Enerji potansiyelleri yüksek.
- *Suları bulanık. (**Alüvyol taşıyor demek.**)
- *Rejimleri düzensiz. (**Doğu Karadeniz nispeten düzenli.**)
- *Üstüne ulaşım yapılamaz. (**Bartın Çayı: Karadeniz'den kente kadar ulaşım yapılabilen tek akarsu.**)
- *Balıkçılık ve su sporları açısından önemli potansiyele sahiptir.
- *Akış yönleri genelde doğu-batı yönlüdür.

NOT: Türkiye'de ortalama yükseltinin en fazla olduğu **Doğu Anadolu Bölgesinde** akarsuların enerji potansiyeli en fazla; ortalama yükseltinin en az olduğu **Marmara Bölgesindeki** ise akarsuların enerji potansiyeli en azdır.

NOT: Türkiye'nin akarsuları **ulaşım ve taşımacılık** için elverişli değildir !!!

RÜZGARLAR

- Kurak ve bitki örtüsü zayıf alanlarda etkilidir.
- En çok **İÇ ANADOLU, GÜNEYDOĞU**.
- Örnek:** Mantarkaya. (Aşındırma), Kumul (Biriktirme).
- NOT:** Türkiye'de çöl alanı bulunmadığından rüzgarların etkisiyle oluşan şekilleri yaygın değildir!!!

BAŞLICA AKARSULARIMIZ

- Akarsular kaynağını topraktan alır.
- Bazı akarsular kaynağını başka ülkelerden alıp ülkemizden denizlere dökülür. **Meriç ve Asi...**
- Bazı akarsular ise kaynağını ülkemizden alıp başka ülkelerin denizine dökülür. **Çoruh, Fırat, Dicle, Aras ve Kura...**

1)Karadeniz'e Dökülen Akarsular

- Boyları genelde kısadır.
- Yıl boyunca bol su taşır. Özellikle kar erimelerinden dolayı su miktarı ilkbaharda artar.
- Akış hızı fazla çünkü çok yağış var!
- Örnek:** *Çoruh Nehri (**En hızlı akarsu**),
 - *Yeşilırmak,
 - *Kızılırmak (**En uzun akarsu**),
 - *Bartın Çayı (**üzerinde ulaşım yapılıyor**),
 - *Sakarya Nehri.

2)Marmara Denizine Dökülen Akarsular

- Boyları kısa.
- Yatak eğimleri az.
- Akış hızları düşük. Dolayısıyla enerji potansiyelleri de düşük.

Örnek: Susurluk Nehri.

3)Ege Denizine Dökülen Akarsular

- Doğu-batı yönlüdür.
- Yatak eğimi az olduğundan menderesler oluştururlar.

Örnek: *Meriç Nehri (Bulgaristan ile sınırimızı oluşturur.)

- *Küçük Menderes,
- *Büyük Menderes.

4)Akdeniz'e Dökülen Akarsular

- Torosları dik olarak kestikten sonra denize ulaşır.
- Bölge akarsuları karstik kaynaklarla beslenir.

Örnek: *Dalaman Çayı,

- *Manavgat Çayı,
- *Göksu,
- *Seyhan Nehri,
- *Ceyhan Nehri,
- *Asi Nehri,

5)Basra Körfezine Dökülen Akarsular

-Fırat ve Dicle Nehirleri...

***Fırat Nehri:** En uzun akarsuyumuz. Türkiye ekonomisinde önemli yeri vardır. Bol su taşıması, dar ve derin vadilerden geçmesi nedeniyle Türkiye'nin en büyük barajları (**Keban-Atatürk-Karakaya-Birecik**) bu nehrin üzerinde bulunur. GAP ile sulamadan faydalanıldığı için tarımda da büyük önemi vardır.

***Dicle Nehri:** Elazığ, Diyarbakır, Batman, Mardin illerinden geçer. Basra'da Fırat nehri ile birleşerek Basra Körfezine dökülür. Fırat ile Dicle'nin birleştiği bölgeye **Şattülarab** denir.

NOT: Akarsularımızın çoğunlukla bulanık olması, erezyonun fazla olduğunu gösterir.

6)Hazar Gölüne Dökülen Akarsular

- Aras ve Kura Nehirleri...
- Hazar gölüne dökülen akarsular **kapalı havza** durumundadırlar.

NOT: *Tuz gölü,

*Konya,

*Van gölü,

KAPALI HAVZA !!!

AKARSU HAVZALARIMIZ

- Havza, bir akarsuyun kolları ile birlikte suyunu topladığı bölge.
- Akarsu, havzalarından topladığı suları denizlere ulaştırabiliyorsa açık havza; ulaştırıyamıyorsa kapalı havzadır.
- Sanayileşmenin fazla olduğu alanlardaki **kirlilik oranı fazladır**. Bu akarsular; **Susurluk (Marmara), Sakarya, Gediz (Ege), Kızılırmak (Karadeniz), Seyhan ve Ceyhan (Akdeniz)...**

AKARSU REJİM TİPLERİ

A)Yağmur Suları ile Beslenen Akarsular: Akdeniz Bölgesinde, kışlar ılık geçtiğinden kar yağışı azdır. Bu nedenle akarsular yağmur suları ile beslendiğinden yağışın arttığı dönemde akım artar.

B)Kar ve Buz Suları ile Beslenen Akarsular: En fazla **DOĞU KARADENİZ, DOĞU ANADOLU** ve **BATI KARADENİZ** bölümünde görülür.

-Kar ve buz suları ile beslenen akarsularda seviye yükselmesi **ilkbahar ve yaz başlarında** olur.

-Ülkemizdeki akarsuların büyük bir bölümü kar erimeleri ile beslendiği için en yüksek akım ilkbahar'da görülür.

C)Kaynak Suları ile Beslenen Akarsular: **Akdeniz Bölgesi**, kaynak suları ile beslenir. Bunun nedeni, bölgenin karstik kaynak bakımından zengin olması. (**Manavgat, Dalaman, Göksu, Aksu**)

D)Karma Rejimli Akarsular: Ülkemizde büyük akarsular karma rejimlidir. Bu akarsular, bir yandan yağmur sularıyla beslenirken diğer yandan eriyen kar, buz ve kaynak sularıyla beslenir. (**Fırat ve Kızılırmak**)

E)Sel Rejimli Akarsular: Yağıştan sonra birkaç gün su taşıyan akarsular ya da ilkbaharda su taşıyıp sonra kuruyan akarsulardır. (**İÇ ANADOLU**)

TÜRKİYE'DE GÖLLER

-Göl sularının sıcaklığını etkileyen etmenler; **enlem, yükselti, yağışlar, akarsular ve yer altı suları...**

-Göl suyunun tuzluluğunu etkileyen etmenler; **yağışlar, göle dökülen sular, taban suyu, kaynak suyu, göldeki buharlaşma miktarı ve göl çanağının yapısı...**

1)DOĞAL GÖLLER

A)Tektonik Göller

-Türkiye'de en çok olan göl.

Örnek: Marmara (Sapanca, Ulubat), Göller Yöresi (Beyşehir, Eğirdir), İç Anadolu (Tuz, Akşehir), Doğu Anadolu (Hazar, Van)

NOT: Beyşehir Gölü (Göller Yöresinde), Türkiye'nin en büyük doğal tatlı su gölü...

B)Volkanik Göller

-Van gölü, Nemrut Gölü, Konya Karapınar yakınındaki Meke Tuzlası.

NOT: Dünyanın nazar boncuğu olarak nitelendirilen **Meke Tuzlası bir maar gölüdür.**

C)Karstik Göller

-Suların "**Polye ve Obruk**" içlerinde birikmesiyle oluşur.

-En çok **AKDENİZ**.

D)Buzul Göller

- Buzullar tarafından taşınan materyallerin eridikleri yerlerde birikerek setler oluşturması ve bu setlerin gerisinde suların birikmesi sonucu oluşmuş **moren gölleri** olarak da tanımlanabilir.

Örnek: Aynalı, Kilimli, Karagöl...

E)Set Gölleri

-Su kaynaklarının önünü kapatması sonucu oluşan göller. Set gölleri şunlardır;

***Volkanik Set Gölleri**

-En çok **DOĞU ANADOLU**.

NOT: Türkiye'nin en büyük gölü **Van Gölü**, Nemrut volkanından çıkan lavların etkisiyle oluşmuştur. Suyu sodalıdır. Kapalı havza olduğu için tuzludur.

***Alüvyal Set Gölleri**

-Alüvyal ovalarda akarsuların vadi kenarlarında alüvyallarını biriktirmesiyle oluşur.

-En çok **KARADENİZ, AKDENİZ**.

***Kıyı Set Gölleri**

-Dalgaların biriktirdiği kumların bir koy veya körfezin önünü kapatmasıyla oluşan göller.

-En çok **MARMARA**. (**Büyük Çekmece, Küçük Çekmece**)

***Heyelan Set Gölleri**

-Bir akarsu vadisinin heyelan sonucunda kapanması ile oluşur.

-**KARADENİZ**.

2)YAPAY GÖLLER

-Akarsular üzerinde çeşitli amaçlar için setlerin çekilmesiyle oluşan göller.

-Barajların kuruluş amaçları;

*İçme ve kullanma suyu sağlamak.

*Elektrik enerjisi üretmek.

*Tarım alanlarını sulamak.

*Su taşkınlarını önlemek ve suyu kontrol altına almak.

NOT: Türkiye'nin en büyük barajı---**Atatürk Barajı (Güneydoğu)**
Türkiye'nin en derin barajı---**Deriner Barajı (Karadeniz)**

GÖLLERİN ÖZELLİKLERİ

***Tatlı Su:** Dışa akışı olan göl tatlıdır. (**Giden var ise**)

Örnek: *Beyşehir (**en büyük tatlı su gölü**),

*Eğirdir,

*İznik,

*Sapanca.

***Tuzlu Su:** Dışa akışı olmayan göl tuzludur, acıdır. (**Gelen var ise**)

Örnek: Tuz gölü, Van gölü.

TÜRKİYE'NİN YER ALTI SULARI ve KAYNAKLARI

-Türkiye, yer altı kaynağı bakımından zengindir. Bu durum arazilerin jeolojik yapısı ve yeryüzü şekillerine bağlıdır.

-Genellikle içme ve sulama amaçlı kullanılır.

1)FAY KAYNAĞI

-Yer altı sularının fay hattı boyunca yeryüzüne çıktığı kaynaklardır.

-Suları sıcaktır.

-Bol mineral içerir.

-Magmadan beslendikleri için akımları yıl boyunca pek değişmez. Ayrıca yağışlarla da beslenirler.

-En çok **EGE, GÜNEY MARMARA**.

2)KARSTİK KAYNAK

-Kalker, jips, kaya tuzu gibi eriyen kayaların yaygın olduğu yerlerde oluşan kaynaklardır.

-Yağışlarla beslenirler yani suları soğuk ve gürdür.

-Suları bol kireç içerir.

-En çok **AKDENİZ**.

3)ARTEZYEN KAYNAĞI

-Suları soğuktur. (**Çünkü yağmur suyu ile beslenir.**)

-En çok **İÇ ANADOLU, TRAKYA**.

TÜRKİYE'NİN DENİZLERİ

AKDENİZ

-Yılda 3000 saat güneşlenme süresi vardır.

-Deniz turizmi süresi uzun.

-En az balık avlanan denizimiz.

KARADENİZ

- Yılda 2000 saat güneşlenme süresi vardır.
- Denize girme süresi kısa.
- Kıyı turizmi gelişmemiş.
- Balıkların yaşaması için en elverişli denizimiz. (**Oksijen ve plankton zenginliği.**)

EGE

- Güneşlenme fazla ve denize girme süresi uzun.
- Kültür balıkçılığı gelişmiştir.

MARMARA

- Marmara Denizi'ne yalnızca Türkiye'nin kıyısı vardır.

TÜRKİYE'DE KIYI TİPLERİ

1)BOYUNA KIYI TİPİ

- Dağların denize paralel uzandığı girinti- çıkıntı oranı az kıyılardır.
- KARADENİZ, AKDENİZ.**

2)ENİNE KIYI TİPİ

- Dağların denize dik uzandığı girinti- çıkıntı oranı fazla kıyılardır.
- EGE.**

3)DALMAÇYA KIYI TİPİ

- Kıyıya paralel adalar zincirinin yer aldığı kıyılardır.
- FİNİKE- KAŞ** arası kıyılar.

4)LİMANLI KIYI TİPİ

- Alçak tepelik alanların sular altında kalmasıyla oluşan kıyılar.
- BÜYÜKÇEKMECE-KÜÇÜKÇEKMECE** kıyıları.

5)RİA KIYI TİPİ

- İSTANBUL ve ÇANAKKALE BOĞAZLARI, Menteşe Yöresi.**

TÜRKİYE'DE DOĞAL AFETLER

- %61 deprem, %15 heyelan, %14 sel, %5 kaya düşmesi, %4 orman yangınları, %1 çığ...

1)HEYELAN

- Yüzeydeki toprak katmanıyla birlikte alttaki tabakalarında eğim doğrultusunda hareket etmesi.
- En çok **KARADENİZ...** Nedeni: Yağış fazla, eğim fazla, killi yapı fazla...

NOT: Türkiye’de heyelanların %65’i ilkbaharda görülür. Bunun nedeni; kar ve buz erimeleri ile toprağın suya doyması !!!

2)EREZYON

- Arazinin yüzeyini örten toprağın akarsu, rüzgar ve sel suları gibi dış kuvvetlerin etkisiyle süpürülmesi ve taşınmasına denir.
- Kurak ve bitki örtüsü cılız yerlerde görülür.
- İÇ ANADOLU, DOĞU ANADOLU, GÜNEYDOĞU.**

Erezyonu Arttıran Nedenler;

- *Eğimin fazla olması.
- *Bitki örtüsünün fakir ve tahrip edilmesi.
- *Toprağın nadasa bırakılması.
- *Tarlanın eğime paralel sürülmesi.

Erezyonu Önlemek İçin Yapılması Gereken Çalışmalar

- *Nadas yerine nöbetleşe ekim yapmak.
- *Ağaçlandırma çalışmaları yapmak.
- *Toprağı eğime dik sürmek.
- *Ormanları korumak.
- *Meraların aşırı ve erken otlatılmasını önlemek.

NOT: *Heyelan: Toprağın kütleli olarak kayması.

*Erezyon: Toprağın yüzeyinin süpürülmesi.

3)DEPREM

- Yerin derinliklerinde meydana gelen ani titreşim hareketleri.

Türkiye’nin Başlıca Deprem Bölgeleri

A)Kuzey Anadolu Fay Hattı (KAF)

- Türkiye’nin en uzun fay hattı.

B)Batı Anadolu Fay Hattı (BAF)

- Ege ve Güney Marmara’yı kapsar.

C)Doğu Anadolu Fay Hattı (DAF)

- Hatay’dan başlar Van gölüne kadar uzanır.

NOT: KAF, BAF ve DAF 1. derece deprem bölgeleridir !!!

Deprem Riski En Az Olan Yerler

- *İç Anadolu---Karaman çevresi.
- *Akdeniz---Taşeli platosu.
- *Güneydoğu---Mardin-Midyat çevresi.
- *Marmara---Ergene havzası.
- *Doğu Karadeniz---Kıyı kesimleri.

NOT: Karstik arazilerde mağara tavanlarının çökmesi sonucu oluşan hafif sarsıntılara **göçme-çökme depremi** denilmektedir. (**AKDENİZ**)

4)ÇİĞ

- Eğim ve kar fazla ise görülür.
- En çok **DOĞU ANADOLU, DOĞU KARADENİZ**.

5)SEL ve TAŞKINLAR

- Sağanak yağışın fazla ve bitki örtüsünün fakir olduğu yerlerde görülür.
- En çok **İÇ ANADOLU**.
- Türkiye'de depremden sonra en çok kayıp sel ve taşkında görülür. Meydana gelmesinde beşeri faktörlerde etkilidir. Bunlar;
 - *Ormanların tahribi,
 - *Çarpık kentleşme,
 - *Hatalı su kullanımı,
 - *Dere yataklarını doldurma ve yerleşmeye açma.

6)ORMAN YANGINLARI

- En çok zarar gören yerler; **AKDENİZ, EGE ve GÜNEY MARMARA** kıyılarıdır.
- Orman yangınlarının **%80'i Haziran ve Ekim ayları arasındaki dönemde** çıkmaktadır.

BUZULLAR

- Türkiye'de kalıcı kar sınırını aşan yüksekliğe sahip dağlarda buzullar görülür.

Örnek: *Doğu Anadolu---**Ağrı, Süphan.**

*Karadeniz---**Kaçkar, Giresun.**

*İç Anadolu---**Erciyes.**

DALGA ve AKINTILARIN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

***Falez:** Dağların kıyıya paralel uzandığı yerlerde görülür. **DOĞU KARADENİZ, BATI KARADENİZ, TEKE-TAŞELİ (ANTALYA)...**

***Lagün (Kıyı Set Gölü):** Denizle bağlı olan gölün önünün kapatılmasıyla sadece göl olduğunda lagün adı verilir.

***Tombolo (Yarım Ada):** Rüzgar denizin ortasında olan adanın önünü alüvyonla doldurup karaya bağlarsa bu adanın adı **tombolo** olur. **SİNOP ADALARI, KAPIDAĞ...**

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

#Türkiye'de en etkili iç kuvvet---Dağ oluşumu (orojenez).

En etkili dış kuvvet---Akarsu.

En az etkili dış kuvvet---Buzul.

#Türkiye'nin yükseltisi batıdan doğuya artar.

#Türkiye'de haliç kıyı tipi görülmez. Çünkü gel-git yok!!!

#En hızlı akan akarsu--- Çoruh. (Rafting yapılır.Gürcistan'dan doğup Karadeniz'e dökülür.)

#Balık en çok Karadeniz'de vardır. Ama en çok balık çeşitliliği Akdeniz.

#*Ürünlerin en son olgunlaştığı yer---Erzurum-Kars.

*En çok büyükbaş hayvancılık---Erzurum-Kars.

*En az yağış alan yer---İç Anadolu.

*En kurak yer---Güneydoğu.

#Volkanik dağlar en çok---İÇ ANADOLU, DOĞU ANADOLU.

#*En yüksek plato---Erzurum-Kars,

*En alçak plato---Çatalca-Kocaeli. (sanayi-ticaret-ulaşım gelişmiş!)

#Çatalağzı termik santrali---Taş kömürü ile çalışır.

#Fırat ve Dicle toprakları arası---Mezopotamya.

#Zapçayı, sanayileşmeye bağlı olarak kirlenmez, suyu içilir.

#Ağz kısmı Türkiye'de olan akarsu---Göksu(silifke deltasını oluşturur.)

#Buzullar daha çok Türkiye'nin doğusundaki dağlar üzerindedir.

#Türkiye'nin oluşmasında en etkili zaman---3.jeolojik zaman.

#Türkiye'de jeotermal enerjiden elektrik enerjisi üretimi Denizli (Sarayköy) ve Aydın'dan sağlamaktadır.

#Doğu Karadeniz, Antalya ve Hakkari'de---Demiryolu bağlantısı yoktur!!!

TÜRKİYE'DE İKLİM-BİTKİ ÖRTÜSÜ

-İklimlerin biçimlendirilmesinde etkili olan faktörler; karalar, denizler, enlem, yer şekilleri...

-İklim elemanları; sıcaklık, basınç, rüzgar, nem, yağış...

TÜRKİYE'DE SICAKLIK

-Türkiye'de sıcaklık; enlem, karasallık, denizellik, nemlilik, yükselti ve rüzgar gibi faktörlerden etkilenir.

-Yıllık ortalama sıcaklık en yüksek İskenderun, en düşük Sarıkamış'tır.

-En yüksek sıcaklıklar, enlem ve karasallık nedeniyle GÜNEYDOĞU ANADOLU.

-En düşük sıcaklıklar, karasallık ve soğuk rüzgarlardan dolayı ERZURUM-KARS.

NOT: Gerçek sıcaklık ile indirgenmiş sıcaklık arasındaki farkı YÜKSELTİ belirler. Yükselti arttıkça fark artar.

*Deniz seviyesindeki yerlerde indirgenmiş sıcaklık ile gerçek sıcaklık arası **fark sıfırdır...**

TÜRKİYE'NİN YILLIK SICAKLIK FARKI DAĞILIŞI

- Yıllık sıcaklık farkını; **nemlilik, denizellik, karasallık, yükselti ve bitki örtüsü** belirler.
- Nemin fazla olmasından dolayı, yıllık sıcaklık farkı en az KARADENİZ.
- Karasallık nedeniyle, yıllık sıcaklık farkı en fazla DOĞU ANADOLU.

TÜRKİYE'DE DON OLAYLARI

- Kıyı bölgelerde denizellik etkisiyle donlu gün sayısı çok azdır.
- Türkiye'de don olaylarının en erken başladığı ve en uzun sürdüğü yer DOĞU ANADOLU. (yükselti ve karasallıktan dolayı.)
- Don olaylarının en az görüldüğü yer ise BATI AKDENİZ kıyıları.

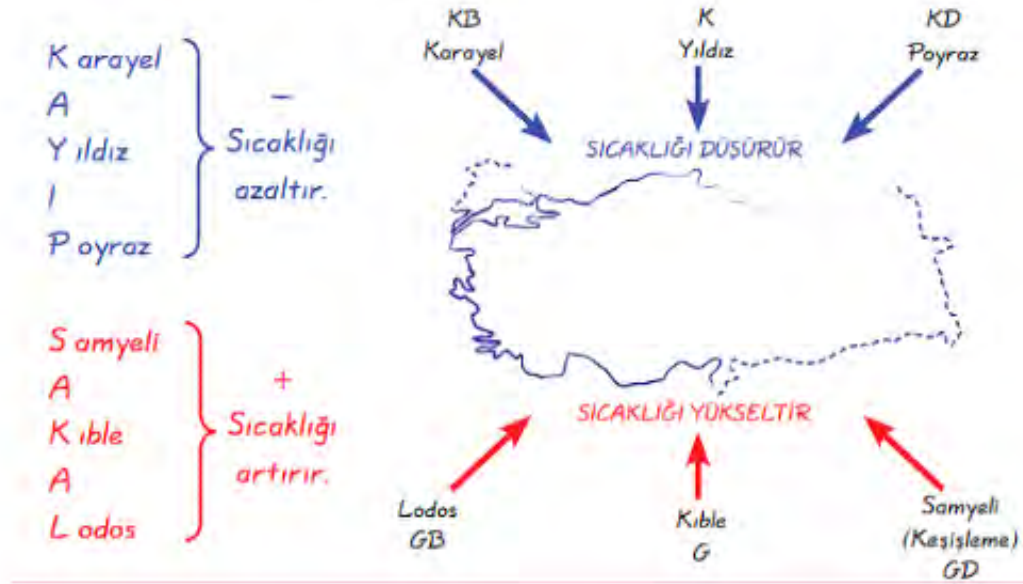
TÜRKİYE'DE BASINÇ

NOT: Türkiye'de görülen yağışların çok büyük bir kısmı İzlanda ve Akdeniz Alçak basınçları ve bunlarla ilişkili cephe sistemlerinin etkilenmesiyle ilgilidir.

TÜRKİYE'DE ETKİLİ OLAN RÜZGARLAR

1)YEREL RÜZGARLAR

2)GÜNLÜK RÜZGARLAR

***Meltemler:** Günlük sıcaklık farkından oluşan gün içinde yön değiştiren ve dar alanda etkili olan rüzgarlar.

- Deniz Meltemi:** Denizden karaya esen rüzgar.
- Kara Meltemi:** Karadan denize esen rüzgar.
- İmbat:** Ege kıyılarında yazın; gündüz vakti denizden karaya esen rüzgar.
- Vadi Meltemi:** Vadiden dağa esen rüzgar.
- Dağ Meltemi:** Dağdan vadiye esen rüzgar.

***Fön Rüzgarları:** Bir dağın doruk noktasını aştıktan sonra, dağın diğer yamacından aşağı doğru esen sıcak ve kuru rüzgarlar.

-Kış mevsiminde karların erken erimesine neden olur. Yaz mevsiminde ise ürünlerin erken olgunlaşmasını sağlar. **Örneğin;** Rize'de **turuncgil**, Iğdır'da **pamuk** yetişmesi fön rüzgarlarıyla alakalıdır.

***Etezyen:** Ege Denizi'nde kuzeyden esen rüzgar.

TÜRKİYE'DE NEMLİLİK ve YAĞIŞ

Nemlilik ve Yağışın Dağılışını Etkileyen Faktörler

***Denizellik-Karasallık:** Kıydan iç kesimlere gidildikçe nemlilik ve yağış azalır.

***Yer Şekilleri:** Dağların kıyıya paralel uzandığı yerlerde yağış miktarı fazladır. (**KARADENİZ- AKDENİZ**)

***Yükselti:** Yükselti arttıkça yağışta artar.

***Rüzgarlar:** Nemli rüzgarların etkisinde kalan yerlerde yağış miktarı fazladır.

***Buharlaşma:** Güneşlenmenin ve yaz sıcaklığının fazla olduğu **GÜNEYDOĞU'DA** buharlaşma fazladır. Güneşlenmenin en az olduğu **DOĞU KARADENİZ'DE** buharlaşma azdır.

***Nemlilik:** Nemliliğin en fazla olduğu yer **KARADENİZ**. Kıyıdan iç kesimlere nemlilik azalır.

-Nem açığı en fazla olan bölge **GÜNEYDOĞU**. Nedeni ise; sıcaklığın ve maksimum nemin fazla olmasıdır. Nem açığı fazla olduğu için en şiddetli buharlaşma ve kuraklıkta **GÜNEYDOĞU'dadır**. Bu nedenlerden dolayı bitki örtüsü çok cılızdır.

***Bulutlanma:** Bağıl nem fazla ise bulutlanma fazladır. Bulutlanma en çok **KARADENİZ**, en az **GÜNEYDOĞU**.

NOT: Yağış fazla ise bağıl nem çoktur !!!

NOT: Güneydoğu Anadolu bölgesi, İç Anadolu bölgesinden daha fazla yağış almasına rağmen şiddetli buharlaşmadan dolayı kuraktır !!!

NEM

1)MUTLAK NEM

-Deniz kıyılarında ve buharlaşmanın fazla olduğu yerlerde daha yüksektir.

-En çok **AKDENİZ**, en az **DOĞU ANADOLU**.

2)MAKSİMUM NEM

-Sıcaklık arttıkça maksimum nem artar.

-Yaz mevsiminde **GÜNEYDOĞU** ve **AKDENİZ**'de maksimum nem fazladır.

3)BAĞIL NEM

-Yağışın fazla olduğu yerlerde fazladır.

-**DOĞU KARADENİZ**.

TÜRKİYE'DE YAĞIŞLAR

1)Yamaç (Orografik) Yağış: Dağların kıyıya paralel uzandığı yerlerde görülür. **KARADENİZ, AKDENİZ, TOROSLAR...**

2)Yükselim (Konveksiyonel) Yağış: Kısa süreli fakat etkilidir. **İÇ ANADOLU, ERZURUM-KARS...**

3)Cephe (Frontal) Yağış: Sıcak ve soğuk hava kütlelerinin karşılaştığı yerlerde görülür. **AKDENİZ...**

***En Fazla Yağış Alan Yerler:** Doğu-Batı Karadeniz, Hakkari Dağlık yöresi, Yıldız Dağları bölümü, Toroslar, Menteşe yöresi...

***En Az Yağış Alan Yerler:** İç Anadolu-Güneydoğu, Tuz gölü, Konya, Malatya, Iğdır, Ergene havzası...

NOT: *En fazla yağış---**RİZE**

*En az yağış---**TUZ GÖLÜ çevresi-IĞDIR OVASI...**

TÜRKİYE'DE İKLİM TIPLERİ

AKDENİZ İKLİMİ

- Akdeniz, Ege ve Güney Marmara kıyıları ile Gaziantep'te görülür.
- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.
- En fazla yağış kışın, en az yağış yazın olur.
- Bitki örtüsü maki.
- Zeytin, turuncgil, defne, kekik vb. bitkiler yetişir.
- Cephe yağışları görülür.

KARADENİZ İKLİMİ

- Karadeniz ve Marmara'nın Karadeniz'e bakan yamaçlarında görülür.
- Yazlar serin, kışlar ılık geçer.
- Bulutlanma ve sis fazladır.
- Güneşlenme süresi az, yağış rejimi düzenlidir.
- En çok yağış sonbaharda, en az yağış ilkbahardadır.
- Bitki örtüsü orman.
- Yamaç yağışı görülür.

KARASAL (STEP) İKLİMİ

- Karasal iklimin etki alanı geniştir.
- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.
- En fazla yağış ilkbahar, en az yağış yaz mevsiminde görülür.
- Karasallıktan dolayı yıllık ve günlük sıcaklık farkı fazladır.
- Bitki örtüsü bozkır.
- Konveksiyonel yağış görülür.

SERT KARASAL İKLİM (Erzurum-Kars Tipi)

- Erzurum-Kars bölümünde görülür.
- Yazlar serin ve yağışlı, kışlar çok soğuk ve karlı geçer.
- En fazla yağış yaz, en az yağış kışın görülür.
- Bitki örtüsü çayır.
- Çernezyom tipi topraklar vardır.
- Yıllık sıcaklık farkı karasallıktan dolayı en fazla Erzurum-Kars'tadır.
- Don olayı fazla.
- Konveksiyonel yağış görülür.

TÜRKİYE'DE BİTKİ ÖRTÜSÜ

-Türkiye'de iklim ve bitki örtüsü çeşitliliği en fazla **MARMARA**...(Çünkü en fazla iklim tipi burada.)

-Bitki türlerinin çok çeşitli olmasının nedenleri; iklim, yer şekillerinin çeşitliliği, toprak yapısı, yükselti, yağış miktarı, bakı, enlem, beşeri faktörler...

1)ORMAN

-En çok **KARADENİZ**, en az **GÜNEYDOĞU**...

2)MAKİ

-Akdeniz, Ege, Marmara ile Gaziantep'te görülür.

3)BOZKIR

-Karasal iklimin bitki örtüsüdür.

-**İÇ ANADOLU, GÜNEYDOĞU**...

4)ÇAYIR

-Doğu Karadeniz, Erzurum-Kars ve Toros Dağları...

TÜRKİYE'DE RELİKT (KALINTI) BİTKİLER

-Geçmiş dönemlerdeki iklimlerden kalan günümüzde yetiştirme imkanı bulmuş bitkiler.

-Türkiye'de relikt bitkisinin fazla olmasının sebebi; yer şekilleri çeşitli, iklim değişikliklerinin her yerde farklılık göstermesi.

Örnek: Fındık, Kayın, Ihlamur, Menengiç, Kızılçam, Kocayemiş.

TÜRKİYE'DE ENDEMİK BİTKİLER

-Dünyada sadece belirli bölgelerde yetiştirebilen bitkiler.

-En çok **TOROSLAR**.

-Endemik bitkinin Türkiye'de fazla olmasının sebepleri; yer şekilleri çeşitli, engebeli arazi çok.

TOPRAK OLUŞUMU ve TÜRKİYE'DEKİ TOPRAK TİPLERİ

***Fiziksel (Mekanik) Ayrışma:** Sıcaklık farkı fazla ise. İÇ ANADOLU...

***Kimyasal Ayrışma:** Nem ve yağış fazla ise. KARADENİZ...

NOT: Türkiye'de toprak çeşidinin fazla olmasının nedenleri;

-İklim çeşitliliğinin fazla olması,

-Kayaç çeşitliliğinin fazla olması,

-Yer şekillerinin kısa mesafede değişim göstermesi ve çeşitli olması.

NOT: Toprak oluşumunda Etkili Olan Faktörler; (ÇIKMIŞ SORU)

-İklim,

- Yer şekilleri,
- Kayaçların özelliği,
- Bitki örtüsü,
- Zaman.

***Humus:** Bitki artıklarının toprakta birikmesiyle oluşan organik madde.

-Bitki örtüsü fazla ise **humusta fazladır**. Humus bakımından zengin topraklar daha verimlidir.

TOPRAK ÇEŞİTLERİ

A)ZONAL TOPRAKLAR (YERLİ)

-İklimin etkisiyle oluşmuş topraklardır.

1)NEMLİ BÖLGE TOPRAKLARI

***Laterit Topraklar**

-Nemin fazla olduğu yerde olur. **DOĞU KARADENİZ...**

***Kahverengi Orman Toprakları**

-Nemli-ılıman bölgelerde olur. **KARADENİZ...**

***Podzol Topraklar**

-İğne yapraklı ormanlar.

-Nemli ve soğuk iklimlerde olur. **BATI KARADENİZ...**

***Terra-Rossa Topraklar**

-Demir oksit bakımından zengin ve kırmızı renkli topraklar. **AKDENİZ...**

***Tundra Topraklar**

-Nemli bölgede olur. **Türkiye'de yok !!!**

2)KURAK BÖLGE TOPRAKLARI

***Çöl Toprakları**

-Ülkemizde yoktur !!!

***Kestane Renkli Topraklar (Step Toprağı)**

-İlman kuşakta, iç kesimlerde olur. **İÇ ANADOLU, DOĞU ve GÜNEYDOĞU...**

***Çernezyom Topraklar**

-Renginden dolayı **kara topraklarda** denir.

-Humus bakımından zengin olduklarından dünyanın en verimli topraklarındandır. **ERZURUM-KARS...**

B)AZONAL TOPRAKLAR (TAŞINMIŞ)

-Taşınmış topraklardır. Sürekli birikim olduğu için düzenli katmanlaşma görülmez. Mineral bakımından zengin.

***Alüvyal Topraklar**

-Akarsuların taşıyarak eğimin azaldığı yerde biriktirdiği topraklar.

***Lös Topraklar**

-Rüzgarların taşıyıp biriktirdiği topraklar. (Konya)

***Moren Topraklar**

-Buzulların taşıyıp biriktirdiği topraklar.

***Kolüvyal Topraklar**

-Yamaç topraklarıdır. DOĞU ANADOLU...

C)INTRAZONAL TOPRAKLAR

-Yerinde, ana kayanın etkisiyle oluşmuş topraklardır.

***Vertisoller**

-Killi topraklardır. TRAKYA, GÜNEY MARMARA...

***Tuzlu Topraklar**

-Tuz Gölü, Konya Ovası...

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

#*Makilerin tahrip edilmesiyle---garig

***Ormanların tahrip edilmesiyle---antropojen bozkır, ortaya çıkar!!!**

#Türkiye'de Tundra ve çöl toprakları yoktur!!!

#Türkiye'de toprakların kullanım alanları hayvancılıkta:

-Çernezyomlarda gür otlaklar---**büyükbaş hayvancılık,**

-Bozkırlarda---**koyun yetiştiriciliği,**

-Terra-rossalarda---**keçi yetiştiriciliği,**

-Çam ormanları-bozkır-çayır alanları---**arıcılık,**

-Dut ağaçlarının olduğu yerler ise---**ipek böcekçiliği, için elverişlidir !!!**

#Kalkerli yapıda oluşan kırmızı renkli topraklarda organik madde miktarı azdır. (Terra-rossa)

TÜRKİYE'DE NÜFUS ve YERLEŞME

-Türkiye'de, Cumhuriyet kurulduktan sonra ilk **nüfus sayımı 1927'de** yapılmıştır.

-**2. Sayım 1935'te** yapılmış ve 1990 yılına kadar her 5 yılda 1 sayım yapılmıştır. **2000 yılındaki sayım bilgisayar ortamında** yapılmıştır.

-Nüfus artış hızı en düşük dönem 1940-1945'tir. (2.dünya savaşı nedeniyle erkeklerin silah altında olması.)

-Nüfus artış hızı en yüksek dönem 1955-1960'tır. (evlenmelerin artması ve ekonomik iyileşme.)

-1950'den sonraki dönemde nüfus artışı fazla olmuştur. Savaşlar sona ermiş ve salgın hastalıklar önlenmiş, nüfusu arttırıcı politikalar uygulanmıştır.

NOT: 2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfus kayıt sistemi kullanılmaya başlanmıştır.

-Nüfus artış hızı 1985'ten sonra azalarak devam etmiştir. Nüfus artış hızının azalmasının başlıca sebepleri;

*Eğitim düzeyinin yükselmesi.

*Doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaştırılması.

*Kadınların iş hayatına girmesi.

*Şehirleşme oranının yükselmesi.

NOT: Nüfusun azalmasında ya da çoğalmasında **doğumlar, ölümler ve göçler** etkili olmuştur !!!

NOT: Türkiye'de 1963'e kadar nüfus artış hızını yükseltici politikalar, 1963 yılından **günümüze kadar ise nüfus artış hızını düşürücü politikalar** izlenmiştir.

ARİTMATİK NÜFUS YOĞUNLUĞU

-Toplam nüfusun yüz ölçümüne bölünmesiyle elde edilir.

-En fazla **MARMARA**, en az **DOĞU ANADOLU**...

TARIMSAL NÜFUS YOĞUNLUĞU

-Tarımla uğraşan nüfusun (kırsal nüfusun), tarım alanlarına bölünmesiyle elde edilir.

-En fazla **DOĞU KARADENİZ, DOĞU ANADOLU**...

-En az ise **MARMARA, İÇ ANADOLU**...

FİZYOLOJİK NÜFUS YOĞUNLUĞU

-Toplam nüfusun tarım alanlarına bölünmesiyle elde edilir.

NOT: Bir ülkede aritmetik nüfus yoğunluğuyla fizyolojik nüfus yoğunluğu arasındaki farkın fazla olması; o ülkede engebenin fazla, tarım alanlarının az olduğunu gösterir.

NOT: *Nüfus fazla, tarım arazisi az ise---Fizyolojik nüfus **fazla** !!!

*Tarım arazisi fazla, nüfus az ise---Fizyolojik nüfus **az** !!!

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

*İklim,

*Yer şekilleri,

*Su kaynakları,

*Sanayileşme,

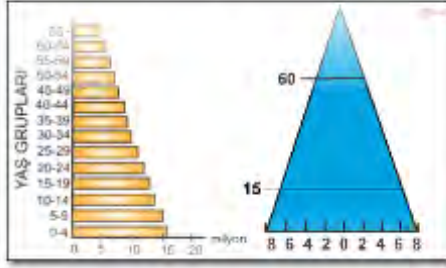
*Tarım,

*Madenler,

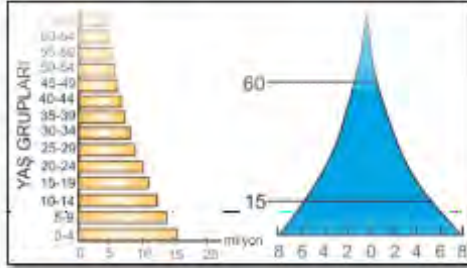
*Turizm,

*Ulaşım.

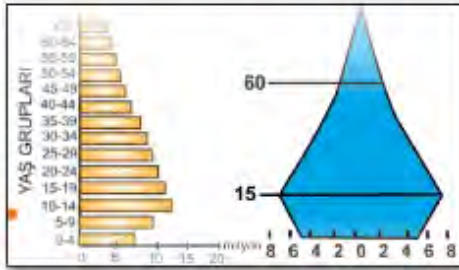
AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER (Bangladeş, Nijerya)

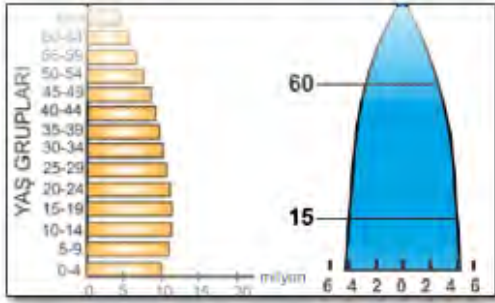
GELİŞME HAMLESİ İÇİNDE OLAN ÜLKELER (İran, Mısır)

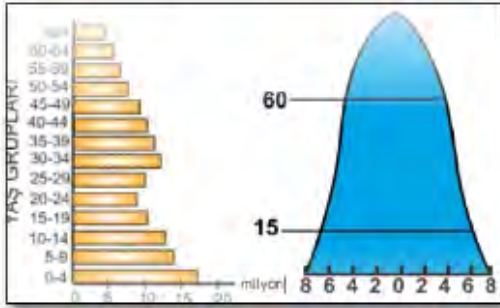
HIZLI KALKINMA HAMLESİ İÇERİSİNDE OLAN ÜLKELER (Türkiye)

GELİŞMİŞ ÜLKELER (İsveç Norveç)

GELİŞMİŞ ANCAK NÜFUS ARTIŞ HIZINI YÜKSELTMİŞ ÜLKELER (ABD)

NOT: Ülkemizin nüfus piramidi, doğum oranları hızla azalan ve gelişmekte olan ülkelerin nüfus piramitlerine benzemektedir.

TÜRKİYE'DE GÖÇLER

***İç Göçler:** Ülke sınırları içerisinde olan göçler.

Örnek: Daimi göçler, Mevsimlik (Geçici) göçler...

***Dış Göçler:** Ülkeler arasındaki göçler.

Örnek: Beyin göçü, İşçi göçü, Mübadeleler (karşılıklı nüfus değişimi, zorunlu), Sığınmalar, Siyasi göçler...

-En fazla göç alan bölgeler; Marmara, Ege, İç Anadolu...

-En fazla göç veren bölgeler; Doğu Anadolu, Güneydoğu, Karadeniz...

TÜRKİYE'DE YERLEŞME

Yerleşmeyi Etkileyen Faktörler

***Doğal Faktörler;** İklim, yer şekilleri, toprak, su, bitki örtüsü...

***Beşeri Faktörler;** Tarım, sanayi, ticaret, turizm, ulaşım, yer altı kaynağı...

TÜRKİYE'DE YERLEŞME ŞEKİLLERİ

TOPLU YERLEŞME: Su kaynağı az ve yer şekilleri sade.
-İÇ ANADOLU, GÜNEYDOĞU.

DAĞINIK YERLEŞME: Su kaynağı bol ve yer şekilleri çok engebeli.
-KARADENİZ.

NOT: Türkiye'deki dağınık yerleşmelerin ortak özellikleri "engebenin fazla" olması.

ÇİZGİSEL YERLEŞİM: Bir akarsu veya göl boyunca görülen yerleşmeler.

DAİRESEL YERLEŞİM: Düz arazi konutlar bir meydanın etrafında toplanır.

NOT: *Ahşap meskenler: Karadeniz...

*Kerpiç meskenler: İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu...

*Taş meskenler: Türkiye'nin her bölgesinde rastlanır. En çok Akdeniz...

DEVAMLI YERLEŞMELER

***Mahalle:** Köyden ayrılmış ancak idari fonksiyonu olmadığı için köy sayılmayan yerleşimlerdir.

***Çiftlik:** Tarım ve hayvancılık yapılır. **BATI ANADOLU, TRAKYA...**

***Mezra:** Ekonomisi hayvancılıktır. **DOĞU ANADOLU...**

***Divan:** Az sayıdaki ev grubudur. Her divan genellikle bir akraba grubundan oluşur. **SAMSUN, BOLU, İSTANBUL** hattında görülür.

GEÇİCİ YERLEŞMELER

***Yayla:** Turizm veya hayvancılık amaçlı kullanılır. Karadeniz'de hayvancılık amaçlı, Akdeniz'de ise turizm amaçlı kullanılır.

***Kom:** Doğu Anadolu bölgesinde hayvancılık yapılan yerler.

***Oba:** Özellikle Akdeniz bölgesinde yaylalarda görülen çadır yerleşmeleridir.

***Ağıl:** Genellikle küçükbaş hayvancılık yapılır. **GÜNEYDOĞU, DOĞU ANADOLU, İÇ ANADOLU...**

***Dam:** Daha çok hayvancılık yapılan, onun yanında da küçük çaplı tarımsal faaliyetlerin yapıldığı yerleşmeler. **EGE BÖLGESİ (Gökçeada, Bozcaada), GÖLLER YÖRESİ...**

***Dalyan:** Balıkçılık faaliyetlerinin olduğu yerlerde akarsu boylarında görülen tek ev ve eklentileridir. **KIYI EGE...**

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

#Nüfus yoğunluğu en fazla---İstanbul

En az---Tunceli

#Nüfus en fazla---İstanbul

En az---Bayburt

#Göç hızının en yüksek olduğu il---Gümüşhane

En düşük olduğu il---Tokat

#Çukurova: Tarımsal faaliyetlerden dolayı mevsimlik göç alır.

#*Üretici konumunda olan 15-64 yaş grubu---Aktif nüfus,
*0-14 ve 65 yaş üstü yaş grubuna--- Bağımlı nüfus, denir !!!

#Bir soruda "1927 yılındaki kırsal nüfus 2011 yılındaki kırsal nüfustan fazladır." şeklinde bir yanıt varsa bu yanlıştır. Çünkü farklı yıllardaki oranlardan miktar çıkmaz !!!

#Doğurganlık hızının en yüksek olduğu il---Şanlıurfa,
En düşük olduğu il---Edirne.

#2015'teki nüfus kayıt sistemine göre; **erkek nüfus oranı %50,2**
kadın nüfus oranı %49,8...

#Türkiye'de çalışan nüfusun sektörel dağılımı;

*Tarım---1.faalıyet,

*Sanayi---2.faalıyet,

*Hizmet---3.faalıyet...

#Türkiye'de çalışan nüfusun en fazla olduğu ekonomik faaliyet kolu--- hizmet.

TÜRKİYE'NİN EKONOMİ POLİTİKALARI

1923-1932 DÖNEMİ

-1925 yılında **aşar vergisi** kaldırılmış, Ziraat bankası aracılığıyla çiftçilere kredi verilerek tarımda makineleşme sağlanmaya çalışılmıştır.

-Devletçilik politikası izlenmiştir.

-**Teşvik-i Sanayi Kanunu** ve **Gümrük kanunu** çıkarılmıştır.

1932-1950 DÖNEMİ

-1.ve 2. Beş Yıllık Sanayi planları uygulanmıştır.

-**Milli Ekonomiye Koruma Kanunu** çıkarılmıştır.

-Sümerbank kurulmuştur.

1950-1960 DÖNEMİ

-Türkiye'de **ekonomik kalkınmanın en hızlı** yaşandığı dönem.

-Ekonomide devletin etkisi azalmıştır.

1960-1980 DÖNEMİ

-1960'ta **Devlet planlama teşkilatı** kurulmuş ve 5 yıllık kalkınma planları hazırlanarak uygulamaya geçilmiştir. (1963-1967)

1980'DEN SONRAKİ DÖNEM

- Devletin ekonomide etkisi giderek azalmıştır.
- Son 5 yıllık kalkınma planı ise **2007-2013 yılları** arasında gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE'DE ARAZİ KULLANIMI

***Düz ve Hafif Eğimli Arazi:** Yer altı suyu bakımından zengin ve tarımsal faaliyetlere uygun.

***Orta Eğimli, Hafif Dalgalı Arazi:** Yerleşmelerin, sanayi ve ticaret tesislerin yaygın olduğu alanlar.

***Çok Eğimli:** Erezyon çok şiddetlidir. Yer altı suyu bakımından fakir. Yer yer kuru tarım (nadas) yapılabilir. Küçük köyler burada yer alır.

***Sarp Arazi:** Erezyon şiddetlidir. Nüfus seyrek. Hayvancılık ve ormancılık yapılır.

TÜRKİYE'DE TARIM

Tarımı Etkileyen Faktörler

- *Sulama,
- *Zirai Mücadele (ilaçlama),
- *Gübreleme,
- *Pazarlama,
- *Makineleşme ,
- *Çiftçilerin eğitimi,
- *Toprak bakımı ve ıslahı,

NOT: Makineleşme: İÇ ANADOLU, EGE, MARMARA ve GÜNEYDOĞU'da yaygın...

NOT: Çay ve Çeltik el ile ekilir ve toplanır. Bu yüzden makineye gerek yoktur !!!

***Tohum Islahı:** Ülke şartlarına en uygun tohumu üretmek için yapılan çalışmalar.

NOT: Destekleme Alımları: Devletin önceden ilan ettiği taban fiyattan ürünleri alma garantisi vermesidir. Buna **taban fiyatı uygulaması** da denir.

Örnek: Fındık, buğday, pamuk, şeker pancarı ve çay...

TÜRKİYE'DE UYGULANAN TARIMSAL YÖNTEMLER

1)MODERN (İNTANSİF) TARIM

- Makineleşme var.
- İklime bağımlılık yok.
- Sulama var.
- Kaliteli tohum kullanılır.

2)GELENEKSEL (EKSTANSİF) TARIM

- Makine yok.
- İnsan ve hayvan gücü var.
- Nadas kullanılır.
- Verimlilik düşük.

3)NÖBETLEŞE (MÜNAVEBELİ) TARIM

- Toprağın su ve mineral dengesini korumak için, tarlaya her yıl başka ürün ekilmesi.

4)NADAS (KURU TARIM) TARIM

- Sulama ve yağışın yetersiz olduğu yerlerde, toprağı 1-2 yıl boş bırakıp dinlendirme yöntemi. (İÇ ANADOLU)

5)SERACILIK (ÖRTÜ ALTI TARIMI)

- Kış ılıkılığı ve güneşlenme süresinin uzun olması nedeniyle **EGE** ve **AKDENİZ**'de yapılır.

***Monokültür Bitki:** Bir bölgede yaygın olarak yetiştirilen bitkiye denir.

Örnek: Rize'de çay...

ÜLKEMİZDE YETİŞTİRİLEN TARIM ÜRÜNLERİ

BUĞDAY

- En çok ekilen ve üretimi en fazla olan tarım ürünü.
- İlkbaharı yağışlı, yazları sıcak ve kurak iklim ister.
- En fazla **İÇ ANADOLU**. (Konya, Ankara, Adana, Edirne, Tekirdağ)

ARPA

- Buğdaydan sonra en çok ekilen ve üretilen ürün.
- Buğdaya göre soğuğa daha dayanıklıdır.
- Hayvan yemi ve bira yapımında kullanılır.
- En çok **İÇ ANADOLU**, **GÜNEYDOĞU**. (Konya, Ankara, Şanlıurfa, Diyarbakır)

MISIR

- Sıcak ve nemli iklim bölgelerini sever.
- KARADENİZ, AKDENİZ**.

YULAF-ÇAVDAR

- Serin iklimleri severler.
- Buğday ve arpanın güçleştiği yerlerde yapılırlar.
- En çok yulaf--- **DOĞU ANADOLU**.
- En çok çavdar--- **İÇ ANADOLU**.

PİRİNÇ (ÇELTİK)

- Yakın çevresinde sıtma hastalığına neden olduğu için devlet kontrolündedir.

-Bol su ve sıcaklık ister.

-En çok **MARMARA**. (Trakya, Samsun ve çevresi, Hatay ve çevresi.)

BAKLAGİLLER

-Toprağı azot yönünden zenginleştirdikleri için nadas yönteminde kullanılır. Ve bu yüzden toprağı verimlidir.

NOHUT

-Kuraklığa dayanıklıdır.

-En çok **İÇ ANADOLU**. (Uşak, Kütahya, Çorum, Konya)

FASULYE

-Yükseltisi 1200 metreyi geçmeyen, yazın sulama ile üretilen tarım ürünü.

-**MARMARA, EGE, BATI KARADENİZ**.

MERCİMEK

-İlman ve kurak iklimlerin bitkisi.

-Filizlenme döneminde yağış, olgunlaşma döneminde sıcak ve kurak iklim ister.

-Kırmızı mercimek---**GÜNEYDOĞU** (Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin)

Yeşil mercimek---**İÇ ANADOLU** (Çorum, Yozgat, Kırşehir)

NOT: Türkiye'de yetiştirilen tarım ürünleri içerisinde **en az suya ihtiyaç duyan ürün---**
MERCİMEK.

SEBZELER

-**Sebze Tarımı;** Sıcaklık, sulama, gübreleme ve güneşlenme olan yerlerde yapılır. Yaz mevsimini uzun ve sıcak geçmesi gerekir.

-Sebze tarımının yaygın olduğu yerler; **AKDENİZ, EGE, GÜNEY MARMARA** ve GAP ile birlikte **GÜNEYDOĞU...**

YUMRULU BİTKİLER

PATATES

-Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinde yetiştirilir.

-En çok **İÇ ANADOLU**. (Niğde)

SOĞAN-SARIMSAK

-Humusça zengin killi-kumlu topraklarda iyi ürün alınır.

-**MARMARA, EGE, AKDENİZ, KARADENİZ...**

MEYVESİ TÜKETİLEN SEBZELER

KAVUN-KARPUZ

- Sulama sonucu yetiştirilirler.
- AKDENİZ, GÜNEYDOĞU...**

DOMATES

- Sıcak ve ılıman iklim sebzesi.
- MARMARA, EGE, AKDENİZ...**

SANAYİ (ENDÜSTRİ) BİTKİLER

ŞEKER PANCARI

- Yağış ve nem isteği fazla yok!!!
- Yoğun olarak üretildiği yerler şeker fabrikalarının çevresi.
- En çok **İÇ ANADOLU. (Konya, Yozgat, Aksaray)**

TÜTÜN

- İç Anadolu hariç her bölgede yetiştirilir.
- En çok **Manisa, Samsun, Adıyaman...**

ÇAY

- Her mevsim bol yağış ve nem ister.
- DOĞU KARADENİZ. (Rize-Trabzon-Artvin-Giresun)**

PAMUK

- Dokuma sanayisinin ham maddesidir.
- GÜNEYDOĞU, EGE...**
- NOT: GAP'tan sonra pamuk üretiminde Güneydoğu bölgesi "ilk sırayı" almıştır. (ÇIKMIŞ SORU)**

ANASON

- En çok **AKDENİZ.**

HAŞHAŞ

- İlaç sanayisinde narkoz üretiminde kullanılır.
- "Ekimi için izin almak"** koşulu ile kontrollü yetiştirilir.
- En çok **Afyon.**
- NOT: Haşhaşın %90'ı ilaç sanayisi için gelişmiş Avrupa ülkelerine ihraç edilir.**

KETEN-KENEVİR

- Keten---Dokumacılıkta kullanılır. **Kocaeli, Sinop...**
- Kenevir---Halat, ilaç ve yağ üretiminde kullanılır. **Kastamonu...**
- NOT: Keten ve kenevir uyuşturucu bağımlılığı yaptığından dolayı devlet kontrolü altındadır !!!**

GÜL

-Toprak istekleri yüzünden pek seçici değildir. **Isparta...**

AYÇİÇEĞİ

-%75'i Ergene havzasında gerçekleştirilir. (**Edirne, Tekirdağ**)

ZEYTİN

-Tipik maki bitkisidir. Yani Akdeniz iklimini sever.

-**AKDENİZ, EGE, MARMARA...**

NOT: Zeytin 1 yıl fazla ürün verirse diğer yıl az ürün verir !!!

YER FISTIĞI

-Yağlı bir bitkidir.

-Isı ve güneş isteği fazla.

-%95'i **AKDENİZ**.

SOYA FASULYESİ

-Yetiştirme mevsiminin yaz aylarına rastlaması nedeniyle suya ihtiyacı oldukça fazladır.

-**AKDENİZ, KARADENİZ**.

SUSAM

-Yağlı bir bitki.

-Sıcak bölgelerde sulama ile yetiştirilir.

KANOLA

-%50 yağ.

-Biyodizel yakıt olarak kullanılır.

-**MARMARA**.

MEYVELER

ELMA

-Soğuğa karşı dayanıklıdır.

-İÇ ANADOLU ve tüm ülke.

ÜZÜM

-En geniş yetiştirilme alanına sahip meyve.

-Karadeniz kıyıları dışında tüm ülke.

NOT: Türkiye **kuru üzüm** ihracatında **1.siradadır !!!**

TURUNÇGİLLER

-Ülkemizde elma ile üzümden sonra en fazla yetiştirilen meyvedir.

-**AKDENİZ**. (**Adana, Mersin, Hatay, Antalya**)

FINDIK

- Dünya fındık üretiminin %70'ini Türkiye karşılar.
- İhraç edilir.
- DOĞU KARADENİZ. (Ordu, Giresun, Samsun)

KAYISI

- Kış soğuk, yazı sıcak iklimlerin meyvesidir.
- Malatya, Mersin, Kahramanmaraş...

ŞEFTALİ

- Meyve suyu ve reçel üretiminde en çok kullanılan meyvelerdendir.
- MARMARA. (Bursa)

MUZ

- Ülkemizde çok sınırlı alanlarda yetiştirilmektedir.
- AKDENİZ.

KİVİ

- Susuzluğa karşı çok dayanıklıdır.
- Ilıman iklim sever.
- Yalova, Ordu, Rize, Samsun...

İNCİR

- Soğuk sevmez.
- EGE.

NOT: Ülkemiz dünya kuru incir üretiminde 1. sıradadır !!!

ANTEP FISTIĞI

- Yüksek sıcaklık sever.
- GÜNEYDOĞU. (Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman)

***İhraç Ettiğimiz Ürünler:** Fındık, üzüm, incir, kayısı, tütün, sebze, turunçgiller.

***İthal Ettiğimiz Ürünler:** Muz, pirinç, kahve, kakao, Ananas, Hindistan cevizi.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

1) MERA HAYVANCILIĞI

- Açık alanda, yaylada yapılır.
- İklimle bağlıdır.
- ERZURUM-KARS, KARADENİZ...

2) AHIR ve BESİ HAYVANCILIĞI

-Modern çiftliklerde ve kaliteli yemlerle yapılır.

-**MARMARA.**

KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

KOYUN

-Türkiye'de en fazla yetiştirilen hayvan türü. Nedeni; Türkiye'de bozkır bitki örtüsü geniş...

-**İÇ ANADOLU, GÜNEYDOĞU...**

KIL KEÇİSİ

-Dağlık, engebeli, ağaçlık ve çalılık alanlarda yetiştirilir.

-**AKDENİZ. (Teke-Taşeli platosu)**

NOT: Kıl keçisi, ormana zarar verdiği için ormanlarda yetiştirilmesi yasaklanmıştır !!!

TİFTİK KEÇİSİ

-Yünlü dokumacılıkta önemlidir.

-**Ankara.**

BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK

-En çok yetiştirilen hayvan **sığır ve mandadır**. Nedeni; bu hayvanların **et ve süt verimlerinin yüksek olması...**

NOT: Mandanın serinlemesi için bulunduğu yerde göl, gölet, deniz, nehir vb. Su kaynaklarının olması gerekir.

NOT: Yüksek süt verimli, sığır yetiştiriciliğinde 1.bölge--- **TRAKYA, BATI ANADOLU...**

NOT: Doğu Karadeniz bölümünde büyükbaş hayvancılığın önemli bir ekonomik etkinlik olmasının nedeni **yaz kuraklığının az görülmesi...**

KÜMES HAYVANCILIĞI

-Marmara, İç Anadolu, Akdeniz...

İPEK BÖCEKÇİLİĞİ

-Dut ağacının fazla olduğu yerlerde yapılır.

-En çok **GÜNEY MARMARA. (Bursa, Bilecik, Eskişehir, Diyarbakır)**

ARICILIK

-En önemli şey **bitki türü zenginliği...**

-Bal üretimi en fazla **Ordu ve Muğla'da** yapılmaktadır.

TÜRKİYE'DE BALIKÇILIK

-Türkiye'de balıkçılığın büyük bir kısmı Karadeniz'den sağlanır.

-Balık miktarı en fazla **KARADENİZ**, balık çeşidi en fazla **AKDENİZ...**

NOT: Doğu Karadeniz bölümünde arazinin engebeli olması, balıkçılığın önemli bir geçim kaynağı olmasını sağlamıştır.

Türkiye'de Balıkçılığın Gelişmemesinin Nedenleri

- * Soğuk hava depolarının ve taşıma araçlarının yetersizliği.
- * Açık deniz balıkçılığına yönelik büyük gemilerin olmaması.
- * Kıyı kirliliğinin artması.
- * Besin ihtiyacımızı diğer besinlerden sağlamamız.
- * Mevsimsiz avlanma ve zararlı avlanma yöntemleri.

TÜRKİYE'DE ORMANCILIK

-Türkiye'de orman dağılışını etkileyen faktörler; **yağış ve nem, bakı, yükselti, toprak özellikleri...**

NOT: Ormanlarımızın yarısı **Karadeniz ve Akdeniz'dedir...**

NOT: Ormanlarda yayılış alanı en fazla olan meşedir.

-Ormanlardan; suyu düzenleme, iklimi etkileme, toprağı koruma, doğayı koruma ve güzelleştirme şeklinde faydalanılır.

-Türkiye'de ormana zarar veren, orman alanlarını azaltan nedenler; **kaçak kesim, yangınlar, heyelan, keçi otlatma ve tarım alanı açma...**

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

#Dağlık ve engebeli alanlarda ağaç çeşidi daha fazladır.

#Sebze tarımı, güneşlenmeye bağılı olarak en fazla **AKDENİZ**, en az ise **KARADENİZ...**

#Kümes hayvancılığı dışında diğer hayvancılıklarda "**doğal koşullar**" önemli !!!

#*Maki---Kıl keçisi,

*bozkır---Koyun,

*çayır---Sığır,

*dut---İpek böcekçiliğı,

*çiçekli bitkiler ve ormanlar---Arıcılık. (ÇIKMIŞ SORU)

#Tarım ürünlerinin en erken olgunlaştığı yer---**ÇUKUROVA**

En geç olgunlaştığı yer ise---**KUZEYDOĞU ANADOLU.**

TÜRKİYE'DE MADENLER

DEMİR

-*Sivas--Divriğı, Hekimhan,

*Malatya--Hasan Çelebi,

*Kayseri--Yahyalı,

*Balıkesir--Havran,

-Çıkarılan demir şuralarda işlenir;

*Zonguldak--Ereğli,

- *Karabük,
- *İskenderun,
- *Sivas,
- *İzmir,
- *Kırıkkale.

KROM

- Çeliğe sertlik verir.
- *Muğla--Fethiye, Köyceğiz,
- *Elazığ--Guleman,
- *Bursa--Orhaneli,
- Çıkarılan krom şuralarda işlenir;
- *Elazığ,
- *Antalya.

NOT: Türkiye, krom üretiminde **dünyada 4. sırada** yer alır. İhraç ürünüdür.

BAKIR

- Elektrik ve elektronik sanayisinde kullanılır.
- *Artvin--Murgul,
- *Kastamonu--Küre,
- *Diyarbakır--Ergani,
- *Rize--Çayeli.

-Çıkarılan bakır şuralarda işlenir;

- *Artvin--Murgul,
- *Elazığ--Maden,
- *Diyarbakır--Ergani,
- *Samsun.

NOT: Türkiye bakır üretiminde **dünyada 7. sırada** yer alır.

BOR

- Dünyada bor'un %72'si Türkiye'de bulunmaktadır.
- *Kütahya--Emet,
- *Balıkesir--Susurluk,
- *Eskişehir--Seyitgazi,
- *Bursa--Mustafa Kemal paşa.

-Çıkarılan Bor şuralarda işlenir;

- *Balıkesir--Bandırma,
- *Eskişehir--Kırka.

FOSFAT

-Gübre sanayisinin ham maddesi. Gübre fabrikaları daha çok liman kentlerinde kurulmuştur.

- *Adıyaman
- *Bingöl,
- *Şanlıurfa,
- *Bitlis.

-Buralardan elde edilen fosfat **Mazıdağı Fosfat işletmelerinde** kullanılır...

TUZ

-En önemli kaya tuzu yataklarımız;

- *İğdır, *Çankırı,
- *Kağızman, *Nevşehir,
- *Tuzluca, *Kırşehir,
- *Ağrı, *Yozgat.
- *Erzurum,

CIVA

-Çevreye zarar verdiği için civa işletmeleri kapatılmıştır !!!

MERMER

-Türkiye'de bol miktarda vardır !!!

-**Ülkemizdeki önemli mermer yataklarımız;**

- *Marmara Adası, *Muğla,
- *Bursa, *Afyon,
- *Balıkesir, *Denizli.
- *Bilecik,

MAGNEZYUM

-Demir-çelik sanayisinde kullanılır.

- *Bilecik,
- *Kütahya,
- *Eskişehir.

LÜLE TAŞI

-Eskişehir'de çıkarılır.

OLTU TAŞI

-Erzurum'un Oltu ilçesinden çıkarılır.

ASBEST

-İtfaiyeci elbisesinde ve fren balatalarında kullanılır.

NOT: Asbest, Kansere yol açan tehlikeli bir madde !!!

FELDSPAT

- Cam, seramik ve boya sanayisinde kullanılan bir ham maddedir.
- Türkiye'nin feldspat rezervi dünya rezervinin % 10'u kadardır.
- Türkiye feldspat üretiminin % 90'ını ihraç eder.
- * Demirci (Manisa), *Çine (Aydın),
- *Simav (Kütahya), *Milas (Muğla).

TRONA

- Tabiatta doğal olarak bulunan soda minerallerinden en yaygın olanıdır.
- Oluşumu çok özel şartlar gerektirir.

NOT: Türkiye, Trona rezervinde dünyada 2. sırada yer alır.

GÜMÜŞ

- Kütahya Gümüşköy'den çıkarılır.

TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLARI

- Türkiye'de enerji üretimi; **%45 doğalgaz, %25 hidroelektrik-jeotermal-rüzgar, %17 linyit ve %12 taş kömürü.**
- Türkiye'de **enerji tüketiminin en fazla olduğu bölge MARMARA, en az olduğu bölge ise DOĞU ANADOLU...**

DOĞALGAZ

- Ülkemiz doğalgaz bakımından zengin değildir !!!

-Doğalgaz ile elektrik üreten santrallerimiz;

- *Kırklareli-- Hamitabat,
- *İstanbul-- Ambarlı,
- *Bursa-- Ovaakça.

-İhtiyacımız olan doğalgaz **Rusya ve İran'dan** ithal edilir.

NOT: Ülkemizin elektrik ihtiyacının %48'i doğalgazdan üretilmektedir. Bu durum enerjide dışarıya bağıllığı ortaya çıkarmıştır !!!

TAŞ KÖMÜRÜ

- Demir-çelik enstitüsünde kullanılır.
- Taş kömürü yatakları **Zonguldak ve çevresinde Ereğli'den Amasra'ya kadar** uzanır.
- Taş kömürünün bir kısmı Ereğli ve Karabük demir-çelik fabrikalarında; geri kalan kısmı ise Çatalağzı Termik santralinde kullanılmaktadır.

LİNYİT

- Ülkemiz linyit bakımından zengindir !!!
- En çok üretim **EGE**.

-Linyitle çalışan başlıca termik santrallerimiz;

- *Manisa---Soma,
- *Kütahya---Tunçbilek, Seyitömer, Tavşanlı,
- *Sivas---Kangal,
- *Çanakkale---Çan.

PETROL

- Ülkemiz petrol bakımından zengin değildir !!!
- İlk petrol **Batman Raman Dağı'nda** bulunmuştur !!!
- Başlıca petrol üretim alanlarımız;**
- *Batman,
- *Adıyaman,
- *Siirt,
- *Diyarbakır.

SU GÜCÜ

- Türkiye, Rusya ve Norveç'ten sonra su gücü potansiyeli en fazla olan ülkedir.
- Ülkemiz **elektriğin %25'ini** su gücünden karşılamaktadır.
- Dünyanın en büyük barajları arasında yer alan Atatürk, Keban, Karakaya gibi barajların bu üretimde payları fazladır.
- NOT: Hidroelektrik Santral:** Su gücüyle çalışan makinelerle elektrik üreten merkez.

RÜZGAR

- İstanbul, Aydın, İzmir, Balıkesir, Hatay, Manisa ve Çanakkale'de** rüzgar santralleri kurulmuştur...

JEOTERMAL ENERJİ

- Jeotermal enerji;** Yer altından çıkan sıcak sudan ve onun buharından sağladığı enerji.
- *Denizli--Sarayköy,
- *Aydın--Germencik.

BİYOKÜTLE ENERJİ

- Elektrik veya başka güç formları oluşturmak için kullanılan yenilenebilir ve sürdürülebilir bir enerji kaynağı olan, organik malzemelerden üretilen yakıt.

NÜKLEER SANTRAL

- Nükleer reaktörle sağlanan enerjiyi dağıtan santral.
- Ülkemizde nükleer santrali kurulması için düşünülmüş yerlerin;**
- *Deprem riskinin düşük olması,

*Su kaynaklarının fazla olması,
Faktörleri dikkate alınmıştır !!! (**Mersin-Sinop**)

-Türkiye'de nükleer santrali ihalesi olan 2 ülke;

*Rusya (**Mersin**),

*Japonya (**Sinop**)...

GÜNEŞ ENERJİSİ

-Güneş enerjisi potansiyelinin en fazla olduğu bölge **GÜNEYDOĞU**; güneş enerjisinden en fazla yararlanılan bölge ise **AKDENİZ, EGE...**

TÜRKİYE'DE SANAYİ

Sanayileşmeyi Etkileyen Faktörler

*Ham madde, *Ulaşım,

*Sermaye, *Pazar,

*İş gücü,

Sanayileşmenin Yol Açtığı Çevre Sorunları

*Asit yağmurları, *Su kirliliği,

*Hava kirliliği, *Besin kirliliği,

*Toprak kirliliği, *Katı ve sıvı atıklar.

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

#Linyit ve taş kömürü yenilenemeyen enerji kaynaklarıdır ve hava, su, toprak kirliliğine neden olurlar.

#Taş kömürü yatakları yalnızca ZONGULDAK'tadır.

#Maden; İhraç ürünlerimiz; bor, krom, mermer, tuz, feldspat...

İthal ürünlerimiz; doğalgaz, petrol, taş kömürü...

#Linyit ile çalışan santrallerimiz; Soma, Seyitömer, Tunçbilek, Tavşanlı.

#Çatalağzı termik santrali----Taş kömürü ile çalışır.

#Ambarlı, Ovaakça, Hamitabat---Doğalgaz ile çalışır.

#Sarayköy (Denizli), Aydın (Germencik)---Jeotermal enerji ile çalışır.

#Bursa'da ipekli, yünlü ve pamuklu sanayisi gelişmiştir.

#Hidroelektrik santrallerinin su kirliliği üzerindeki etkisi azdır.

#2 tür hava kirliliği vardır. Bunlar;

***Londra Tipi;** Fosil yakıtların kullanımına bağlı dumanların sisle karışmasıyla olur. İstanbul, İzmit, İskenderun...

***Los Angeles Tipi;** Egsoz gazlarının, baca dumanlarının güneş ışınlarının etkisiyle karbondioksit dönüşmesi şeklindeki hava kirliliği.

#En fazla işçinin çalıştığı sanayi dalı---TEKSTİL

#Halı, kilim, battaniye dokumacılığının gelişmesi Küçükbaş hayvancılık ile ilgilidir.

#Nükleer santrali kurulacak 2 şehir; Mersin, Sinop.

-Nükleer yakıt ekonomiktir.

-Taşınması kolaydır.

-Sera etkisi ve asit yağmuru gibi etkileri yoktur.

#Hidroelektrik santrallerinin kurulabilmesi için;

-Akarsuların dar ve derin vadiler içinde akması gerekir.

#Bir maden işletmesinin açılabilmesi için;

*Tenör oranının yüksek olması,

*Rezervinin yeterli olması,

*Sermayenin yeterli olması,

*Kalifiye elemanın yeterli olması,

*Pazarlama ve ulaşım durumunun yeterli olması,

*Gerekli teknolojik imkanların bulunması.

#En çok ihracat---ALMANYA,

En çok ithalat---**RUSYA.**

#Ülkemizde çimento, gıda ve dokuma en yaygın sanayi kollarıdır.

#Türkiye'de en önemli ağır sanayi kolu---Demir-çelik fabrikaları.

#Ege bölgesinin elektrik üretiminde "Akarsu ve linyit" in payı çok fazladır.

#Türkiye'nin konserve fabrikalarının büyük bir kısmı İstanbul, Bursa, Çanakkale, İzmir ve Adana'da bulunur.

#Maden işleyen fabrikaların birçoğu hammaddeye yakın yerlere kurulmuştur.

#Cam fabrikaları MARMARA'da yoğunlaşmıştır.

TÜRKİYE'DE TİCARET

Ticareti Etkileyen Unsurlar

*Ekonomi-üretim,

*Nüfus-yerleşme,

*Yollar-ulaştırma.

***İÇ TİCARET:** Bir ülkenin kendi iç pazarlarına yönelik ticareti.

***DIŞ TİCARET:** Malların ve sermayenin ulusal sınırların dışına akışıdır.

***Büyük Ticaret Şehirleri;** İstanbul, Ankara, İzmir...

***Küçük Ticaret Şehirleri;** Bursa, Kocaeli, Adana, Konya, Kayseri, Samsun, Trabzon, Gaziantep...

***Haller:** Yaş sebze ve meyvenin haftanın her gününde satışa çıkarılması.

***Pazarlar:** Haftanın belli gününde üretici ile tüketiciyi karşılaştıran yerler.

***Panayırılar:** Haftanın belli dönemlerinde belirli bir süre için kurulan ve sergi niteliği taşıyan alışveriş alanları.

Fuarlar: Sanayi-Ticaret-Tarım ve Kültür alanlarında bölge ve ülke imkanlarının gücünü tutmak, tüketiciler ile üreticileri buluşturmak üzere kurulur.

HANGİ ÜRÜNLERİMİZ İHRAÇ EDİLİR?

- ***Madenler:** bakır, krom, mermer, feldspat, l le taşı, cıva, tuz, bor, kurşun- inko.
- ***Tarım-Orman-Hayvancılık:** bakliyat, fındık, turunçgiller, incir, zeytin, tütün, üzüm, elma, yaş sebze ve meyveler, canlı hayvan, hayvansal ürünler, orman  r nleri.
- ***İmalat:** yan sanayi, demir- elik, elektrik-elektronik, cam, seramik,  imento, gıda, tekstil, beyaz eşya, ulaşım araçları.

NOT: Türkiye, ihracat gelirlerinde **OTOMOTİV 1.sırada** yer alır !!!

HANGİ ÜRÜNLERİMİZİ İTHAL EDERİZ?

- ***Madenler:** doğalgaz, petrol, taş kömürü, fosfat.
- ***Tarım-Orman-Hayvancılık:** muz, kivi, kahve, piring, ananas.
- ***İmalat:** makine, kara taşıtları, elektrikli ev gereçleri, optik araçlar, ilaç, kağıt, silah.

NOT: Türkiye'nin ithalat giderlerinde **ilk sırayı PETROL ve DOĞALGAZ** alır !!!

NOT: Türkiye'nin dış ticaretinde önde gelen  lkeler;

***İthalat:** Rusya, Almanya,  in, ABD...

***İhracat:** Almanya, İran, Irak, İngiltere...

***TRANSİT TİCARET:** Yurt dışında veya serbest bölgelerde gerçek/tüzel kişilerden satın alınan malın, Türkiye üzerinden transit olarak veya doğrudan doğruya yurt dışında veya serbest bölgede gerçek/tüzel kişilere satılmasına denir.

-Türkiye'nin transit ticaretinde en fazla **HABUR (şırnak-Silopi) ve KAPIKULE (Edirne)** sınır kapıları kullanılır.

TÜRKİYE'DEKİ ULAşIM SİSTEMLERİ

KARA YOLLARI

- Gerek yolcu, gerekse y k taşımacılığında **1. sırada** yer alır.
- Nefise Akçelik Tüneli**, Türkiye'nin en uzun tüneli. (**Fatsa ile Ordu il merkezini birbirine ba layan Samsun-Giresun yolu bu tünelle 2-2,5 saate düşmüştür.**)

HAVA YOLLARI

- Ulaştırma yollarının en yeni ve en az yararlanılan yoludur.

DENİZ YOLLARI

- Genellikle büyük hacimli ham maddelerin taşınmasında kullanılır.

DEMİR YOLLARI

-Genellikle büyük hacimli malların uzun mesafeler arasında taşınması için kullanılır.

-Engebenin fazla olduğu;

*Doğu Karadeniz,

*Hakkari bölümü,

*Muğla,

*Bursa,

*Çanakkale, illerinde **DEMİRYOLU YOKTUR!!!**

NOT: Türkiye’de ilk demiryolu hattı 1860’da yapılan **İzmir-Aydın** arasındaki hattır!!!

TÜRKİYE’NİN LİMANLARI

*İstanbul,	*Bandırma,	*Fethiye,
*Trabzon,	*İzmir,	*Antalya,
*Samsun,	*Kuşadası,	*Mersin,
*Zonguldak,	*Bodrum,	*İskenderun.
*Ereğli,	*Marmaris,	

Başlıca Limanlarımız;

***İstanbul Limanı:** En büyük ithalat limanı.

***İzmir Limanı:** En büyük ihracat limanı. (**tarım ürünleri**)

***Mersin Limanı:** En büyük serbest ticaret limanı.

***İskenderun Limanı:** En büyük ağır sanayi ticaret limanı.

NOT: İskenderun limanının diğer limanlara göre daha fazla gelişmesinin sebebi; **Ağır endüstri kuruluşlarının bulunması...**

NOT: Ulaşım maliyetlerine göre ulaşım sistemlerinin ekonomik olandan pahalıya sıralanışı - -
-deniz-demir-kara-hava yolu...

BORU HATLARI

***Mavi Akım Projesi:** Rus doğalgazını Karadeniz’in altından Türkiye’ye, Türkiye’den de Avrupa’ya ulaştıran proje.

***Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Hattı:** Azerbaycan petrolünü Gürcistan üzerinden Adana Ceyhan’a, Ceyhan’dan da dünya pazarlarına ulaştıran boru hattı.

-Mevcut projeler Hazar çevresi petrol ve doğal gazını taşımada yetersiz kalmış ve başka projelerde devreye girmiştir. Bunların başlıcaları;

*Bakü-Tiflis-Erzurum boru hattı (**Şah Deniz Projesi**),

*İran-Türkiye-Almanya boru hattı,

*Türkmenistan-Türkiye-Almanya boru hattı.

TÜRKİYE’DE KÜLTÜR ve TURİZM

Türkiye’de Turizmi Etkileyen Faktörler

***Doğal Faktörler;** Coğrafi konum, yer şekilleri, iklim, doğal bitki örtüsü, su kaynakları...

***Beşeri Faktörler;** Ulaşım, nüfus ve yerleşme, tarihi eserler ve müze, turizm tesisleri, reklam ve tanıtım...

KÜLTÜR MİRASLARIMIZ

*İstanbul'un Tarihi Yerleri,

*Safranbolu Evleri (Karabük),

*Troya (Çanakkale),

*Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla),

*Nemrut Dağı (Adıyaman),

*Alacahöyük (Çorum),

*Selimiye Camii (Edirne),

*Çatalhöyük (Konya).

HEM DOĞAL HEM KÜLTÜR MİRASLARIMIZ

*Pamukkale-Hierapolis (Denizli),

*Kapadokya-Göreme (Nevşehir),

KIŞ TURİZMİ

*Uludağ--Bursa,

*Palandöken--Erzurum,

*Erciyes--Kayseri,

*Ilgaz Dağları--Kastamonu,

*Kartalkaya--Bolu,

*Yalnızçam Dağları--Sarıkamış.

AKARSU TURİZMİ (RAFTING)

*Çoruh Nehri,

*Manavgat Çayı,

*Dalaman Çayı,

*Köprüçay,

*Göksu Nehri,

*Fırat Nehri.

KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ

-Manyas, İzmir, Göksu deltasında yatırımları yapılmıştır.

NOT: *Turizm gelirlerinde 1. sırada---**MARMARA,**

2. sırada---**EGE,**

3. sırada---**AKDENİZ,**

YER ALIR !!!

*Turizm gelirlerinde en az pay ise---**DOĞU ANADOLU.**

TÜRKİYE'NİN TURİZM STRATEJİSİ

-2023 Turizm stratejisi kapsamında ülkemizde 9 adet tematik bölge önerilmektedir.

Bunlar;

***FRİGYA:** Afyon, Kütahya, Uşak.

***TROYA:** Çanakkale, Balıkesir.

***APHRODİSYA:** Aydın, Denizli.

***GÖLLER BÖLGESİ:** Konya, Isparta, Afyon, Burdur.

***KAPADOKYA:** Aksaray, Kayseri, Kırşehir, Nevşehir.

***HİTİT:** Çorum, Yozgat.

***URARTU:** Van, Bitlis.

***GAP:** Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak.

***SÖĞÜT:** Bursa, Bilecik, İzmit.

-2023 Turizm Stratejisi Kapsamında ülkemizde 7 adet tematik turizm gelişim koridoru önerilmektedir. Bunlar;

***ZEYTİN KORİDORU:** Bursa, Balıkesir, Çanakkale,

Erdek, Kapıdağ Yarımadası, Avşa, Paşalimanı, Ekinli Adaları, Marmara Adası.

***KIŞ KORİDORU:** Erzincan, Erzurum, Ağrı, Kars, Ardahan.

***İNANÇ TURİZM KORİDORU:** Tarsus, Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin.

***YAYLA KORİDORU:** Samsun'dan Hopa'ya kadar uzanır.

***TRAKYA KÜLTÜR KORİDORU:** Edirne, Kırklareli, Tekirdağ.

***İPEK YOLU TURİZM:** Adapazarı, Bolu, Ankara illeri; Sapanca, Geyve, Taraklı, Göynük, Mudurnu, Beypazarı, Gündül ve Ayaş ilçelerini kapsar.

***BATI KARADENİZ KIYI KORİDORU:** Şile-Sinop arasındaki kıyı şeridini kapsar.

TÜRKİYE'DE PROJELER

Uygulanmakta Olan Projeler

***GAP:** Güneydoğu'daki 9 ili kapsar. Bunlar; Siirt, Şırnak, Batman, Mardin, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adıyaman, Gaziantep, Kilis.

-**GAP'in temel hedefi;** Bölgenin gelir düzeyini ve hayat standartını arttırmak.

***KOP:** Aksaray, Karaman, Konya, Niğde, Nevşehir, Yozgat, Kırklareli, Kırşehir.

Fizibilite Çalışmaları Tamamlanan Projeler

***DOKAP:** Giresun, Ordu, Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane, Bayburt, Samsun, Tokat.

NOT: Tokat, DOKAP projesine 7 Eylül 2016'da dahil edilmiştir !!!

***YEŞİLİRMAK HGP:** Samsun, Çorum, Tokat, Amasya.

NOT: Samsun ve Tokat, hem YEŞİLİRMAK HGP hem de DOKAP projesinde yer alırlar !!!

***ZBK:** Zonguldak, Bartın, Karabük.

***DAP:** Sivas, Erzurum, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van, Ardahan, Bayburt ve Iğdır.

NOT: Sivas, DAP projesine 8 Haziran 2016'da dahil edilmiştir !!!

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

#* Ankara-Eskişehir

*** Ankara-Konya,**

***Konya-Eskişehir, şehirlerinde HIZLI TREN VAR !!!**

#En işlek limanlarımız---İstanbul-İzmir-Mersin.

#*Ölüdeniz-Kıdrak---Türkiye'nin ilk tabiat parkı.

***Hacıosman Ormanı---Türkiye'nin ilk tabiat koruma alanı.**

***KulaJeoparkı---Türkiye'nin ilk ve tek tescilli jeoparkı.**

***Artvin Camili Havzası---Türkiye'nin ilk ve tek biyosfer rezerv alanı.**

***Pınargözü Mağarası---Türkiye'nin en uzun mağarası.**

#*İzmir Selçuk---İnanç turizmi (Meryem Ana kilisesi)

***Gaziantep-Zeugma---Tarihi,**

***Kapadokya---Balon turizmi,**

***Antalya-Belek---Golf turizmi,**

***Adıyaman-Nemrut Dağı---Tarihi.**

#*Kapıkule---Bulgaristan sınırı.

***İspala---Yunanistan sınırı.**

***Sarp---Gürcistan sınırı.**

***Gürbulak--- İran sınırı.**

***Ceylanpınar---Suriye sınırı.**

***Habur---Irak sınırı.**

#Asfaltit'in kullanıldığı ilk termik santral--Şırnak

#Türkiye'de madencilikle ilgili olarak kurulan ve günümüzde faaliyetlerini devam ettiren;

-En eski kurum: Türkiye Taş Kömürü Kurumu (TTK),

-En yeni kurum: Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü (BOREN).

BAŞARILAR DİLERİM...